

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Vuk Đukić

**Unilaterální secese a pojetí jednostranného vyhlášení
nezávislosti v mezinárodním právu veřejném**

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „*Unilaterální secese a pojetí jednostranného vyhlášení nezávislosti v mezinárodním právu veřejném*“ vypracoval samostatně a citoval všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 29. dubna 2016

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce JUDr. Ondřeji Sváčkovi, Ph.D. LL.M. za jeho veškerou pomoc, trpělivost a především neutuchající důvěru poskytnutou při tvorbě textu této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
1 Úvod	6
2 Vznik státu v mezinárodním právu	8
2.1 Vznik státu - mezinárodněprávní podmínky	8
2.1.1 Stálé obyvatelstvo	9
2.1.2 Vymezené území	10
2.1.3 Vláda	11
2.1.4 Způsobnost vstupovat do vztahů s jinými státy	11
3 Unilaterální secese	12
3.1 Pojem unilaterální secese	12
3.2 Právo národů na sebeurčení	14
3.2.1 Právní ukotvení práva národů na sebeurčení	14
3.2.2 Několik poznámek k právu národů na sebeurčení v procesu dekolonizace s ohledem na jeho externí aspekt	16
3.2.3 Právo národů na sebeurčení a jeho korelace se zásadou územní celistvosti	17
4 Nápravná secese	20
4.1 Teoretické vymezení nápravné secese	20
4.2 Mezinárodněprávní regulace nápravné secese	23
4.2.1 Kodifikace v oblasti práva smluvního	23
4.2.2 Praxe států a soudních orgánů	26
4.2.3 Nápravná secese v poradním posudku Mezinárodního soudního dvora	27
4.2.4 Nápravná secese - shrnutí	29
5 Vznik státu Kosovo	30
5.1 Posudek Mezinárodního soudního dvora	30
5.2 Kosovo - kritéria státnosti	33
5.2.1 Vláda v Kosovu	33
5.2.2 Způsobnost vstupovat do vztahů s jinými státy	35
5.3 Secese Kosova – precedent?	37
5.3.1 Diferenciace Krymu a Kosova	39
6 Závěr	42
Seznam použitých zdrojů (bibliografie)	44
Shrnutí práce	51
Shrnutí práce v anglickém jazyce	51
Shrnutí práce v českém jazyce	51
Seznam klíčových slov	53
Seznam klíčových slov v anglickém jazyce	53
Seznam klíčových slov v českém jazyce	53

Seznam použitých zkratk

Čl. – článek

Odst. – odstavec

DZMP – Deklarace zásad mezinárodního práva týkající se přátelských vztahů a spolupráce
mezi státy

EU – Evropská unie

EULEX – Mise Evropské unie v Kosovu na podporu právního státu

MSD – Mezinárodní soudní dvůr

NATO – Severoatlantická aliance

OSN – Organizace spojených národů

SFRJ – Socialistická federativní republika Jugoslávie

RB OSN – Rada Bezpečnosti Organizace spojených národů

UNESCO – Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu

UNMIK – Mise OSN v Kosovu

VS OSN – Valné Shromáždění Organizace spojených národů

1 Úvod

Tématem této diplomové práce je problematika unilaterální secese (jednostranného odtržení) v rámci mezinárodního práva veřejného. Toto konkrétní téma bylo autorem zvoleno mimo jiné z důvodu jeho participace v projektu IGA pod záštitou katedry mezinárodního a evropského práva Právnické fakulty Univerzity Palackého a účasti v Monseho studentské vědecké soutěži pořádané Právnickou fakultou Univerzity Palackého, kde se autor s daným tématem v jeho užší podobě již setkal. Rovněž i z důvodu aktuálnosti a relevantnosti tématu v současnosti, čehož buď důkazem secese Kosova, nedávné události na Krymu či odštěpné tendence Katalánska a Skotska.

Právní nauka ve svém tradičním pojetí vychází z premisy, že vznik státu je především otázkou faktickou, která není normami mezinárodního práva nikterak upravena, avšak s jeho vznikem spojuje některé významné důsledky. Tato práce bude zaměřena na otázku vzniku státu v důsledku jednostranného odtržení, přičemž budou podrobně rozebrány veškeré instituty související s tímto druhem secese.

Před sepsáním této práce a její tvorbou bylo potřeba nashromáždit dostatečné množství podkladů, což se podařilo i díky velice přehledným a obsáhlým Oxfordským a Cambridgeským databázím. Literatura využitá při tvorbě této práce je především zahraničního charakteru, což reflektuje nedostatek české internacionalistické literatury zpracovávající dané téma. Lze však vyzdvihnout, že na domácí scéně v posledních dvou letech vznikla jistá referenční díla, která jsou prací reflektována. Zároveň je nezbytné podotknout, že vyjma Poradního posudku Mezinárodního soudního dvora ve věci *Souladu jednostranného vyhlášení nezávislosti Kosova s mezinárodním právem*¹ a Posudku kanadského Nejvyššího soudu ve věci odtržení Quebecu, existuje pouze několik málo dalších rozhodnutí soudů či jiných orgánů, která by se podrobněji zabývala problematikou jednostranného odtržení. Z výše uvedených důvodů, se proto částečně základními kameny této práce stala díla respektovaných autorit v mezinárodním právu a odborníků na problematiku vzniku státu a secese, jakými jsou např. James R. Crawford, David Raič, Jure Vidmar, Thomas D. Grant, Hurst Hannum a další, doplněná o stanoviska států prezentována v souvislosti s výše uvedeným posudkovým řízením Mezinárodního soudního dvora.²

V úvodní části se práce zaměří na obecné uvedení problematiky vzniku státu v mezinárodním právu především pak na kritéria státnosti dle Úmluvy o právech a povinnostech

¹ Dále jen poradní posudek či posudek.

² Dále jen MSD.

států z roku 1933,³ se kterými bude dále pracováno v kapitole věnované problematice vzniku státnosti Kosova.

Hlavní část práce bude věnována unilaterální secesi jako jednomu ze způsobů vzniku státu. Práce nejdříve podrobí přezkumu obsah termínu unilaterální secese a vymezí tento pojem vůči secesi konsenzuální. Následně přistoupí k analýze práva národů na sebeurčení, které je nejčastěji používáno jako hlavní argument, o který se entity v případě secese opírají. Práce proto nejdříve podá stručný historický výklad související s právem národů na sebeurčení a jeho ukotvením v mezinárodním právu. Dále se bude věnovat otázkám jeho aplikace v období dekolonizace, načež podrobí přezkumu jeho relevanci v současnosti. V neposlední řadě bude analyzována korelace předmětného práva se zásadou územní celistvosti státu. Tímto členěním práce bude dosaženo vysvětlení pojmů, vývoje a vztahů jednotlivých institutů, které jsou pro předkládanou diplomovou práci stěžejní.

Jak bylo již dříve předesláno, koncept jednostranného odtržení je v dnešní době hojně diskutovaným tématem, další část práce se proto zaměří především na zkoumání secese nápravné (tzv. práva na nápravnou secesi), která je bezpochyby tématem nejaktuálnějším. Čtenář bude seznámen s teorií související s touto podobou secese, načež práce podrobí přezkumu právní regulaci tohoto institutu.

Celá práce bude uzavřena zkoumáním případu secese Kosova, jež je jediným případem mezinárodně uznané jednostranné secese, která se odehrála v blízké minulosti. Práce nejdříve přistoupí k analýze poradního posudku MSD s důrazem na problematické aspekty rozhodnutí. Následně bude posuzováno postavení Kosova a to především z perspektivy kritérií státnosti, jak je uvádí Montevidejská úmluva z roku 1933. V závěru bude zhodnoceno, zda je možné nahlížet na secesi Kosova jako precedent a to i s ohledem na problematiku secese Krymu, jež je odůvodňována právě s odkazem na případ Kosova.

Celkově má předkládaná práce dospět ke zhodnocení možnosti vzniku státu v důsledku jednostranného odtržení v současném mezinárodním právu. Především tedy zodpovědět otázku, zda současné mezinárodní právo připouští právo na jednostranné odtržení od mateřského státu či se *jus secedendi* stalo obsoletní normou, a zda lze považovat koncept nápravné secese za součást mezinárodního práva. V neposlední řadě práce taktéž podá odpověď na kritickou otázku, zda Kosovo vzniklo v souladu s mezinárodním právem a zda tímto mohlo dojít k vytvoření jisté formy precedentu.

³ Dále jen Montevidejská úmluva či Úmluva.

2 Vznik státu v mezinárodním právu

Pro účely této diplomové práce, která se zabývá problematikou unilaterální secese, je nezbytné seznámit se nejdříve se základními tezemi o vzniku státu, což je hlavním účelem předkládané kapitoly. Nejdříve budou vysvětleny formy vzniku státu, dále pak bude zaměřena kapitola především na podmínky, jež je nezbytné naplnit ke konstituci státu.

Stát jako entita je primárním subjektem mezinárodního práva a zároveň jeho tvůrcem. Přestože má stát takto nezaměnitelně významné postavení v doktríně mezinárodního práva, je nesporným, že pravidla regulující jejich vznik nejsou v současnosti dostatečně stanovena (regulována). Dlouhodobě je převažujícím doktrinárním názorem, že vznik státu není mezinárodním právem upraven, avšak s touto skutečností spojuje významné právní důsledky.⁴ Mezi tyto důsledky typicky řadíme např. mezinárodní způsobilost k právům a právním úkonům, odpovědnost za porušení mezinárodního práva, na toto území již není možné nahlížet ve smyslu *terra nullius*, a mnohé další.

Zaměříme-li se nyní v krátkosti na obecné způsoby vzniku nových států, děje se tak především v rámci tří forem, a to spojením, rozdělením nebo odštěpením.

Prvním typickým způsobem vzniku státu je tzv. spojení, jedná se o situaci, kdy spojením dvou či více existujících států dochází ke vzniku státu nového. Typickým příkladem vzniku státu tímto způsobem je např. vznik Jugoslávie po první světové válce.

Druhým způsobem, kterým dochází ke vzniku státu, je rozdělení existujícího státu na nové státy. Ve středoevropských končinách se jeví vhodným uvést tuto formu na příkladu rozpadu Československa, kdy k 01. ledna 1993 vznikly dva nové samostatné celky – Slovenská republika a Česká republika. Nutno podotknout, že tento konkrétní případ je některými internacionalisty označován za devoluci, tedy konsenzuální secesi, kdy došlo k secesi Slovenska z československé státnosti.⁵

Třetí a pro tuto práci stěžejní formou vzniku státu je odštěpení⁶ neboli secese. Tato forma vzniku státu spočívá v secesi „části území a tamního obyvatelstva od existujícího státu a konstituováním této části v nový a nezávislý stát.“⁷

2.1 Vznik státu - mezinárodněprávní podmínky

V předešlé kapitole byly představeny formy vzniku státu, otázkou, jež je stále nutno zodpovědět, však je, od kterého momentu je možno hovořit či označovat entitu za nově vzniklý

⁴ POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné - Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 19.

⁵ DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kauzistikou*. Praha: Leges, 2011. s. 157.

⁶ Potažmo odtržení, česká internacionalistická terminologie v tomto ohledu není jednotná a proto se lze setkat s oběma termíny. Pro účely této práce budou pojmy secese, odtržení a odštěpení využívány ve smyslu synonym.

⁷ POTOČNÝ, ONDŘEJ: *Mezinárodní právo veřejné ...*, s. 19.

stát? Základní tezí jsou kritéria vyjádřená již v roce 1933 v Montevidejské úmluvě. Dle této úmluvy musí stát jakožto subjekt mezinárodního práva vykazovat následující atributy: a) stálé obyvatelstvo, b) vymezené území, c) vládu, a d) způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy.⁸ I přesto, že předmětná Úmluva byla ratifikována pouhými 16 státy, její ustanovení čl. I. o znacích (podmínkách) státnosti jsou dnes více než relevantní, což dokazuje jak přístup doktríny, tak i praxe států.⁹

Tato kritéria jsou založena na principu efektivní kontroly, jinými slovy se předpokládá, že stát představuje „organizovanou politickou moc, která se uplatňuje na jistém území vůči veškerému jeho obyvatelstvu“¹⁰ a zároveň je tato moc uvnitř území nejvyšší a je ve vztahu k jiným státům nezávislá a trvalá.¹¹

Z výše uvedeného je jasné, že Montevidejská úmluva upravuje atributy pro vznik státu velice široce a blíže je nespécifikuje, pro jejich objasnění je nutné nahlédnout do teorie mezinárodního práva. Je vhodné připomenout, že ač dnes již tyto atributy lze bez dalšího označit za obecně akceptované, během vývoje k nim teorie práva přidala jisté další, které však zatím nelze označit za obecně přijaté, ať už se jedná o atribut nezávislosti, suverenity, jisté minimální úrovně civilizace a další.

2.1.1 Stálé obyvatelstvo

Stát jakožto územní entita je mimo jiných kritérií tvořen i souhrnem jednotlivců, kteří tvoří jeho populaci. Tato populace je pak označována jako obyvatelstvo státu, které podléhá svrchované státní moci. Jedním ze základních znaků, které obyvatelstvo definuje, je jeho vůle permanentně osídlit určité území.

Z hlediska mezinárodního práva je irelevantní samotný počet obyvatel, pro tento atribut není stanovena žádná minimální hranice.¹² Pro obsahové naplnění tohoto atributu postačuje pouhá existence stálého obyvatelstva, nehlédě na jeho národnost, jazyk či původ. Podmínka je tedy naplněna, pokud je stát tvořen blíže nespécifikovaným počtem osob, jejichž státní příslušnost je odvislá od státu.

Podmínky nabývání a ztráty státní příslušnosti jsou v zásadě plně v kompetenci jednotlivých států a spadají do oblasti vnitrostátního práva. Avšak nutno podotknout, že mezinárodní právo stanovuje jisté limity, především z důvodu existence množství států, které

⁸ Úmluva o právech a povinnostech států (Montevidejská úmluva, 26. prosince 1933).

⁹ CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University press, 2007, s. 46, VIDMAR, Jure. International Legal Responses to Kosovo's Declaration of Independence. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2009, roč. 42, č. 3, s. 819.

¹⁰ POTOČNÝ, ONDŘEJ: *Mezinárodní právo veřejné* ..., s. 24.

¹¹ Tamtéž, s. 24.

¹² CRAWFORD: *The Creation of States* ..., s. 52. Podmínku naplňují i tzv. mikro státy např. Tuvalu s počtem obyvatel 9,743; Nauru s počtem obyvatel 11,218; Palau s počtem obyvatel 21,092 atd.

společně tvoří mezinárodní společenství. Nejlépe je tuto regulaci možné deklarovat na čl. 1 Úmluvy o některých otázkách střetů zákonů o státním občanství, která stanovuje: „*že vnitřní zákonodárství státu určuje, kdo je jeho příslušníkem, a musí pak být jinými státy uznáno za podmínky, že je též v souladu s mezinárodním právem.*“¹³

2.1.2 Vymezené území

Stát je územní jednotkou, tudíž je jeho neodmyslitelným a nezaměnitelným atributem vymezené území, na kterém vykonává výlučnou moc vůči všem osobám a věcem. Jinými slovy nad tímto územím stát vykonává suverenitu. I přes důležitost tohoto atributu, se však setkáme s velice vágním vymezením. Opět zde narážíme na situaci, kdy minimální rozloha státu není mezinárodním právem nikterak regulována,¹⁴ stejně tak nenacházíme regulaci soudržnosti, potažmo souvislosti státního území.¹⁵

Důkazem buď existence tzv. mikro států s minimální rozlohu. Takovým státem je například Vatikán s rozlohou pouhé 2km². Skutečnost, že se jedná o malé či fragmentované území tedy sama o sobě též nekonstituuje překážku vzniku státu, pouze ztěžuje dosažení a udržení nezávislosti.

Zároveň je při této příležitosti nutné podotknout, že existence sporu o určité území s jiným suverénním státem taktéž nezakládá neexistenci státu, typickým příkladem může být existence Belize při nároku Guatemaly.

Mezinárodní právo zná několik způsobů nabytí státního území. V dnešní době jsou již války vedené za účelem získání státního území zakázány, především s ohledem na princip teritoriální integrity, suverenity a zásady svrchované rovnosti států. Nabývání státního území lze rozlišit na prvotní a odvozené. Prvotním nabytím rozumíme okupaci území, které nepřipadalo žádnému suverénnímu státu a v mezinárodním právu je označováno termínem *terra nullius*. Z pohledu současného stavu právního se jedná o obsoletní možnost nabytí, výjimku můžeme spatřovat leda v budování umělých ostrovů či vysušování území. Mezi odvozené způsoby nabývání státního území pak řadíme především cese, koupě (jedná se o zvláštní případ cese), vydržení, a v neposlední řadě také přičknutí na základě rozhodnutí mezinárodního orgánu.¹⁶

¹³ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. s. 327.

¹⁴ Typickým zástupcem mikro státu s minimálním rozsahem je Vatikán s rozlohou 0,4 km² či Monako s rozlohou 1,5 km².

¹⁵ Typickým příkladem je Aljaška, která není soudržná s ostatními státy Spojených Států Amerických, avšak neexistuje nejmenších pochyb, že je jejich součástí.

¹⁶ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné ...*, s. 162.

2.1.3 Vláda

Existence vlády je úzce spjata s jednou z výchozích tezí státu a to s výkonem efektivní kontroly. Jedná se o výkon výlučné moci vůči veškerému majetku a všem osobám v rámci vymezeného území. Vláda plní funkci nejen nejvyššího výkonného orgánu ve státě, ale zároveň podle pravidel obyčejového práva zastupuje stát i navenek. Důležitou skutečností, které je potřeba bez dalšího věnovat pozornost je, že stát nesmí být identifikovatelný s vládou. Pokud by takovýto stav nastal, pak veškeré kroky, které vláda podnikla, by po její změně mohly zaniknout.

2.1.4 Způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy

Poslední atribut uvedený v Montevidejské úmluvě je dnes velice diskutované a do jisté míry sporné kritérium státnosti. Autor této práce se domnívá, že je nezbytné podotknout, že Montevidejské úmluva reflektovala doktrinální názory relevantní v roce 1933, kdy se opravdu mohlo jevit zavedení takového pravidla jako potřebné, obdobně se k danému vyjádřil i prof. Malenovský, který konstatuje, že útvary neschopné vstupovat do mezinárodních vztahů, nelze považovat za subjekty mezinárodního práva.¹⁷ Oproti tomu se vyhrazuje většinově současná právní věda. Ta dochází k názoru, že předmětná způsobilost je důsledkem státnosti, ne však jedním z atributů, a je tedy pouze na státech, zda ji budou chtít využít.¹⁸

¹⁷ MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné a poměr ke vnitrostátnímu právu, zvláště ke právu českému*. 4. opravené a doplněné vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2004. s. 94-95.

¹⁸ CRAWFORD: *The Creation of States ...*, s. 52.

3 Unilaterální secese

3.1 Pojem unilaterální secese

Nosným tématem této diplomové práce je otázka unilaterální secese, dříve než bude přistoupeno k rozboru tohoto institutu, je třeba definovat používané pojmy. Prvně je nutné zaměřit se na interpretaci termínu secese, v právní nauce je převažující názor, že neexistuje jasná definice tohoto pojmu.¹⁹ Definici tohoto termínu není možné dohledat v žádném formálním pramenu mezinárodního práva ve smyslu smluv či rezolucí Organizace spojených národů²⁰. Tuto nestandardní situaci lze přisuzovat skutečnosti, že secese do jisté míry představuje „výzvu“ dvěma základním pilířům mezinárodního práva a to principům suverenity a teritoriální integrity.²¹

S ohledem na tuto nejednoznačnost, zvolil autor této práce definici, která je odpovídající převažujícímu doktrinárnímu výkladu a praxi států, ta celkem konstantně formuluje institut secese, příkladem uveďme definici Jamese Crawforda: „*proces, v jehož rámci určitá skupina usiluje o oddělení se od státu, k němuž přísluší a vytvoření nového státu.*“²² Obdobnou definici pak nabízí též J. R. Wood: „*teritoriálně definované skupiny usilující o formální odloučení od ústřední politické moci a o vyhlášení nezávislého státu.*“²³ či profesor Radan: „*Secese je způsob vzniku státu vyjmutím území a jeho populace, přičemž toto území a populace tvořilo součást existujícího státu.*“²⁴

V rámci diskuze o secesi dochází často k záměně tohoto pojmu s pojmem devoluce, který můžeme označit za specifický druh secese. Pojmem devoluce označujeme typ konsenzuální secese, tedy secesi v případě existence konsenzu jak mateřského státu, tak státu oddělujícího se (nově vznikajícího), přičemž secesí nedochází k zániku mateřského státu. Lze vymezit tři základní typy konsenzuální secese. Prvním případem je explicitní garance práva na secesi v rámci ústavy státu, příkladem lze uvést ústavu ostrovní federace Svatý Kryštof a Nevis. Druhým případem je nepřímá garance secese, k té dochází především formou dohod či ústavních dodatků, jako příklad je možné uvést snahu Quebecu o odtržení od Kanady (1998), potažmo rozdělení Srbska a Černé Hory v roce 2008. Posledním případem je situace, kdy je právo na secesi dáno politickým entitám, které původně byly nezávislé, avšak společně formovaly stát a základající smlouva obsahuje

¹⁹ ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus a Etické teorie, Allen Buchanan a jeho kritici*. Brno: Barister&Principal 2014. s. 19. Obdobně ANDERSON, Glen. *Secession in International Law and Relations: What Are We Talking About?* [online]. digitalcommons.lmu.edu, 01. července 2013 [cit. 16. února 2016]. Dostupné na: <http://digitalcommons.lmu.edu/do/search/?q=author_lname%3A%22Anderson%22%20author_fname%3A%22Glen%22&start=0&context=1609392>. Obdobně FAIX, Martin. *Od práva na sebaurčení k unilaterální secesi*. *Právník*, 2014, roč. 153, č. 12, s. 1223.

²⁰ Dále jen OSN.

²¹ Obdobně ANDERSON: *Secession in International Law and Relations* ..., [cit. 16. února 2016].

²² CRAWFORD, James. *State Practice and International Law in Relation to Unilateral Secession* [online]. tamilnation.co, [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <<http://tamilnation.co/selfdetermination/97crawford.htm#law>>.

²³ ROSŮLEK: *Politický secesionismus* ..., s. 20.

²⁴ PAVKOVIC, Aleksandar, RADAN, Peter. *Creating New States Theory and Practise of Secession*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited 2007. s. 5.

implicitní či explicitní klauzuli o možnosti vystoupení z unie. Literatura jakožto příklad posledního uvedeného typu konsenzuální secese uvádí právo na odtržení ve Spojených státech od vyhlášení nezávislosti do občanské války.²⁵

Jak je patrné, všechny tři popsané případy spadají do oblasti práva vnitrostátního, tudíž nemají pro mezinárodní právo zásadnější relevanci, pomineme-li jejich důkazní váhu při hledání existence mezinárodního obyčeje. Z výše uvedeného však jasně vyplývá, že typickým znakem devoluce je souhlas mateřského státu, oproti tomu za definiční znaky unilaterální secese lze dle doktrinárního výkladu považovat „*jednostrannst', tj. neexistencia súhlasu zo strany mateřského štátu, a úkon jednostranného vyhlásenia nezávislosti, po ktorom nasleduje snaha o naplnenie štátnosti smerom dovnútra (efektívnym výkonom štátnej moci), jako aj navonok (naviazaním v'ťahov s členmi mezinárodného spoločenstva)*“.²⁶

Z výše uvedeného je možné vyvodit, že jednostranné odtržení a deklarace nezávislosti jsou prvními akty nově vznikajícího státu, proto se v této chvíli jeví vhodným vysvětlit jejich vzájemný vztah. Lze uvést, že se jedná o vztah obsahu a formy. Akt jednostranného vyhlášení nezávislosti není mezinárodním právem nijak regulován, z tohoto hlediska je označován za neutrální.²⁷

Unilaterální secesi je možné obecně rozlišovat na secesi dekolonizační a secesi probíhající mimo rámec dekolonizace. Prvně uvedený typ secese je spjat především s nesamosprávnými územími (koloniemi) a otázkou vyřešení jejich konečného statutu, přičemž druhý se dotýká především sporné a velice kontroverzní otázky nápravné secese (*remedial secession*).²⁸

Odborná literatura uvádí, že secese byla nejčastějším způsobem vzniku státu přibližně až do úroku 1945,²⁹ v tomto období secese nebyla mezinárodním právem žádným způsobem regulována, hovoříme o tzv. mezinárodněprávní neutralitě, což znamená, že mezinárodní právo výslovně secesi nezakazovalo, zároveň však neposkytovalo právní základ pro odtržení části státního území. Mateřský stát, v případě snahy secesionistické jednotky o odtržení, mohl jakožto nositel státní suverenity buď odtržení státního území schválit, či se mu postavit. V druhém uvedeném případě bylo nutné, aby secesionistická jednotka prosadila svoji existenci, tak se dělo především silou v průběhu války o nezávislost. Pokud se takovéto jednotce povedlo prosadit na tomto území a podařilo se jí získat efektivní kontrolu, přičemž vyloučila původní vliv mateřského

²⁵ ROSÚLEK: *Politický secesionismus ...*, s. 35.

²⁶ FAIX: Od práva na sebaurčenie ..., s. 1123-1224. Ze zahraničních autorit k otázce definice secese lze odkázat např. na THÜRER, Daniel, BURRI, Thomas. *Secession*. [online]. opil.ouplaw.com, červen 2009 [cit. 27. ledna 2015]. Dostupné na <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1100?rskey=NtOFAH&result=1&prd=OPIL>>.

²⁷ SVAČEK, Ondřej. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. In BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. *Vznik a Uznání Státu Aktuální Pohled Mezinárodního Práva*. Praha: Leges, 2013, s. 67-68.

²⁸ GRANT D., Thomas. Regulating the Creation of States, From Decolonization to Secession. *Journal of International Law and Relations*, 2009, roč. 5., č. 2, s. 28-31.

²⁹ COGGINS I., Bridget. The History of Secession: An Overview. In PAVKOVIC, Alexandar (ed.). *The Ashgate Research Companion to Secession*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2011. s. 28. Obdobně SVAČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 67.

státu, pak se jí obvykle dostalo uznání za stát ze strany třetích států, které v konfliktu nebyly zapojeny.³⁰

Období 40. a 50. let 20. století je možné označit za jeden z předních milníků institutu unilaterální secese, především tomu tak je, protože dochází k ukotvení práva národů na sebeurčení, kterému je věnována následující kapitola.

3.2 Právo národů na sebeurčení

Koncept práva národů na sebeurčení je bezpochyby jedním z nejdynamičtěji se rozvíjejících institutů mezinárodního práva posledních dekád, kdy došlo k jeho rozvoji od pouhého politického cíle až po jednu ze základních zásad mezinárodního práva.³¹ Právo národů na sebeurčení tvoří primární argument spjatý s právem na jednostranné odtržení, proto bude následující kapitola věnována analýze několika jeho aspektů. Prvně bude stručně popsán historický vývoj práva na sebeurčení a jeho ukotvení v mezinárodním právu. Dále bude autorem uvedeno několik poznámek k aplikaci práva národů na sebeurčení v rámci dekolonizace. Načež se v závěru kapitoly bude práce věnovat korelaci předmětného práva se zásadou územní celistvosti v současnosti, tedy mimo rámec dekolonizace, a to poukázáním na problematiku interního a externího aspektu předmětného práva.

3.2.1 Právní ukotvení práva národů na sebeurčení

Politický původ práva národů na sebeurčení sahá do období sepsání Deklarace nezávislosti Spojených Států Amerických z roku 1776, v jejímž textu je možno dohledat, že vláda svoji moc odvozuje od těch, kterým vládne a obecně lze říci, že je právem občanů vládu svrhnout. Tyto myšlenky byly dále na území Evropy rozvíjeny během Velké Francouzské revoluce. Předmětné právo prošlo dalším vývojem v období 19. a 20. století, během kterých převládající myšlenku tvořila idea, že každý národ má právo na vytvoření vlastního státu a pouze národně homogenní státy lze považovat za legitimní, z tohoto důvodu bývá tato idea v odborné literatuře často označována též jako princip národnosti.³² Na základě této myšlenky po konci první světové války došlo ke vzniku mnoha států, tyto nové státy vznikaly především v důsledku rozpadu mocností, jakými byly např. Osmanská říše či Rakousko-Uhersko.

V moderních dějinách se pak právo národů na sebeurčení deklaruje především ve Čtrnácti bodech prezidenta Wilsona v čl. 10 až 13.³³ Přesto se právo národů na sebeurčení nedočkalo

³⁰ SVAČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 69-70.

³¹ FAIX: Od práva na sebaurčenie ... s. 1118.

³² THÜRRER, Daniel, BURRI, Thomas. Self – Determination. In WOLFRUM, Rüdiger (ed.). *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume IX*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 114.

³³ SCWIETZKE, Joachim. Fourteen Points of Wilson (1918). In WOLFRUM, Rüdiger (ed.). *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume IV*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 206-207.

normativního ukotvení ani v Pařížských mírových dohodách, ani v Paktu společnosti národů, lze ovšem konstatovat, že již v této době proniká do mezinárodního dění. Dříve uvedené je možné deklarovat na sporu o Ålandské ostrovy, kdy již v roce 1921 narušuje právo národů na sebeurčení princip územní celistvosti a postupně dochází k omezení jeho nedotknutelnosti.³⁴

Za další vývojovou etapu lze označit období po druhé světové válce. Již v rámci Atlantické charty, konkrétně jejího čl. 2 a 3, dochází k ukotvení předmětného práva, je však simultánně nutno dodat, že tento dokument byl pouhým prohlášením Spojených Států Amerických a Velké Británie bez zásadnějšího mezinárodního přesahu, zásadně tedy nelze hovořit o jeho závaznosti.³⁵

Mezinárodněprávní ukotvení se váže až na vznik Charty OSN,³⁶ která ve svém úvodním čl. 1 odst. 2 stanovuje, že mezi cíle této organizace patří i „rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů...“ Autor se domnívá, že zde je nezbytné konstatovat, že ač se právo na sebeurčení národů stává v období 60. let 20. století mezinárodním principem³⁷ a je ukotveno v Chartě OSN, tento dokument neobsahuje definici tohoto institutu ani přesně stanovený rámec jeho aplikace.

Jistou obsahovou podobu se tomuto právu pokusilo vdechnout Valné shromáždění OSN³⁸ v rámci několika dokumentů. Prvním z nich byla Deklarace Valného shromáždění OSN o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům,³⁹ následovaná dvěma mezinárodními lidskoprávními pakty.⁴⁰ Avšak ani tyto dokumenty nestanovily precizní rámec a obsah předmětného práva, což zapříčiňuje dodnes mnohé komplikace, především vyřešení otázky přesahu práva národů na sebeurčení do současnosti. Zásadu práva národů na sebeurčení upravuje taktéž Deklarace zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy⁴¹, zahrnutí této konkrétní zásady do tohoto dokumentu je dnes jedním z předních argumentů ve prospěch nápravné secese.⁴² V neposlední řadě se předmětná zásada dočkala výslovného ukotvení jak v Závěrečném aktu Helsinské konference v Zásadě č. 8,⁴³ tak i v Africké chartě lidských práv a práv národů jejím čl. 20 odst. 1.⁴⁴

³⁴ MELLER, E. Samuel. The Kosovo Case: An Argument for Remedial Declaration of Independence. *Georgia Journal of International and Comparative Law*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 847.

³⁵ Atlantická charta ze dne 14. srpna 1941.

³⁶ Charta Organizace spojených národů ze dne 24. října 1945.

³⁷ DAVID: *Mezinárodní právo veřejné* ..., s. 84.

³⁸ Dále jen VS OSN.

³⁹ Rezoluce Valného shromáždění OSN č. XV ze dne 14. prosince 1960.

⁴⁰ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (New York, ze dne 19. prosince 1966) a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (New York, ze dne 19. prosince 1966).

⁴¹ Rezoluce Valného Shromáždění OSN A/RES/25/2625 ze dne 24. října 1970.

⁴² Více k této problematice kapitola 4.3.2 Mezinárodně právní regulace nápravné secese.

⁴³ Závěrečný akt Helsinské konference ze dne 1. srpna 1975.

⁴⁴ Africká charta lidských práv a práv národů ze dne 27. června 1981 (OAU doc. CAB/LEG/67/3 Rev. 5).

Závěrem je třeba konstatovat, že právo národů na sebeurčení má dnes charakter normy kogentní s působností *erga omnes* a tvoří součást obyčejového mezinárodního práva.⁴⁵

3.2.2 Několik poznámek k právu národů na sebeurčení v procesu dekolonizace s ohledem na jeho externí aspekt

V rámci předešlé kapitoly byl nastíněn stručný historický vývoj práva národů na sebeurčení a jeho ukotvení v rámci mezinárodněprávní doktríny. Jak již bylo předznamenáno, k nejzásadnějšímu posunu a vývoji došlo až v druhé polovině 20. století, tato kapitola uvede okrajově několik poznámek v souvislosti se vznikem nových států vzniklých v důsledku secese v období dekolonizace na základě uplatnění práva národů na sebeurčení.

Lze konstatovat, že v období dekolonizace již neprobíhala jednostranná secese v právním vakuu. Za účelem vytvoření právního rámce pro proces dekolonizace byly přijaty především Kapitoly XI, XII a XIII Charty OSN⁴⁶ a následně také Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům.⁴⁷ Vznik nových suverénních států v důsledku dekolonizace je Chartou OSN regulován dvěma konkurenčními systémy, přičemž každý byl uplatnitelný pouze pro určitý typ území.

Regulace prvního systému je obsažena v kapitole XII a XIII, které se týkají tzv. poručenských území spadajících do poručenské soustavy. Dle ustanovení Čl. 76 písm. b) Charty OSN mají území spadající do tohoto systému právo na „*postupný vývoj k samosprávě nebo nezávislosti*“, v kontextu citovaného ustanovení je nezbytné interpretovat pojem nezávislost jako suverenita. Toto ustanovení ze své podstaty předpokládá, že jedním z možných řešení závěrečného statutu těchto území je vznik nového suverénního státu. Budiž pouze poznamenáno, že statut veškerých poručenských území byl vyřešen do poloviny 90. let⁴⁸ a tato diplomová práce dále nebude již tento systém rozebírat a přistoupí k systému pro problematiku secese mnohem důležitějšímu.

Systém stanovený v kapitole XI. Charty OSN, můžeme směle označit za hlavní ustanovení o dekolonizaci. V důsledku předmětné kapitoly o nesamosprávných územích⁴⁹ došlo ke vzniku více než 80 států a nadále zůstává 16 území, která o svém závěrečném statutu nerozhodla. I přesto, že v důsledku aplikace kapitoly XI. došlo ke vzniku mnoha států, její obsah v žádném ze svých ustanovení nepředepisuje vznik suverénních států jako vyřešení otázky dekolonizace, dle čl. 73 písm. b) má docházet k rozvoji samosprávy území, potažmo „*postupnému rozvíjení jeho svobodných politických institucí*.“ Právo na samosprávu však v tomto ohledu nelze automaticky interpretovat jako právo na secesi, potažmo nezávislost, jinými slovy právo na vytvoření nového státu. Až

⁴⁵ FAIX: Od práva na sebaurčenie ..., s. 70.

⁴⁶ GRANT: Regulating the Creation of States ..., s. 23.

⁴⁷ Rezoluce VS OSN č. XV ze dne 14. prosince 1960.

⁴⁸ GRANT: Regulating the Creation of States..., s. 24.

⁴⁹ Více k nesamosprávným územím v DAVID: *Mezinárodní právo veřejné* ..., s. 139.

v důsledku aplikace předmětných ustanovení v korelaci s principem práva národů na sebeurčení je možné hovořit o právu na vytvoření samostatného suverénního státu. Tato doktrína se své realizace dočkala především skrze rezoluce VS OSN. Výše uvedené je označováno termínem *jus secedendi*.

Z praxe MSD lze vyvozovat, že právo na sebeurčení je právem generálním, a to ve smyslu, že jeho nositelem jsou všechny národy bez výjimky. Otázka, kterou je nezbytné si v této věci položit, zní, proč je v případech dekolonizace povoleno *jus secedendi*?

Odpověď na tuto otázku leží v charakteru nesamosprávných území, jelikož je to právě díky charakteru tohoto území, proč jeho obyvatelé mohou v důsledku aplikace práva na sebeurčení formovat nový stát. Jinými slovy nejenže má obyvatelstvo nesamosprávného území právo na sebeurčení, jako všechny národy, ale právo na vytvoření nového státu realizací práva na sebeurčení mu náleží především proto, že se zároveň vztahuje k územnímu celku pro aplikaci tohoto práva určenému, tedy k nesamosprávnému území.

Z prozatímního výkladu lze proto vyvodit, že ač všechny národy, včetně těch žijících v existujících státech, jsou nositeli práva národů na sebeurčení, toto právo automaticky neimplikuje právo každé skupiny žijící na konkrétním území k vytvoření nového státu tzv. realizací práva na sebeurčení externí formou. Charakter nesamosprávného území proto tvoří speciální právní událost, která potírá presumpci územní celistvosti tím, že právně odlišuje toto území od území státu spravujícího/koloniálního.⁵⁰

Závěrem lze konstatovat, že období dekolonizace je specifické charakterem a existencí nesamosprávných území jakožto území koloniálního typu, která tvoří uzavřenou skupinu. V tomto období proto bylo možné realizovat právo na sebeurčení národů externí formou, které zjednodušeně můžeme označit právem na nezávislost. V současnosti však nelze předpokládat resuscitaci koloniálního zřízení, proto je nutné se zabývat otázkou, jakou formou je dnes možné realizovat právo národů na sebeurčení a zda v jeho důsledku může dojít k vytvoření nového státu.

3.2.3 Právo národů na sebeurčení a jeho korelace se zásadou územní celistvosti

Jak bylo nastíněno v předchozí kapitole, pro případy realizace práva národů na sebeurčení v období dekolonizace byla presumpce územní celistvosti potřena, avšak jaká je situace v současnosti? Tato kapitola se zaměří na otázku problematiky vztahu práva národů na

⁵⁰ FOX, H. Gregory. Self-Determination in the Post-Cold War ERA. A New Internal Focus. *Michigan journal of international law*, 1995, roč. 16, s. 733, 736.; Obdobně BORGÉN, J. Christopher. 350. *Is Kosovo a Precedent? Secession, Self-Determination and Conflict Resolution* [online]. Wilsoncenter.org, [cit. 19. února 2015]. Dostupné na <<http://www.wilsoncenter.org/publication/350-kosovo-precedent-secession-self-determination-and-conflict-resolution>>; Obdobně VIDMAR, Jure. Conceptualizing Declaration of Independence in International Law. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2012, roč. 32, č. 1, s. 170. Obdobně GRANT: Regulating the Creation of States ..., s. 31-32.

sebeurčení a zásady územní celistvosti, jakož i na formy realizace práva na sebeurčení v současnosti.

Dnešní doktrína a praxe mezinárodního práva poukazuje na možnost realizace práva na sebeurčení ve dvou formách, a to interní a externí.⁵¹ Jak bylo popsáno výše, externí formou rozumíme takovou realizaci práva, která vede ke vzniku nového státu, zákonitě tedy k narušení zásady územní celistvosti. Oproti tomu interní aspekt klade důraz na realizaci v rámci existujícího/materského státu. Smyslem interního aspektu je zaručení hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje, jinými slovy „*možnosti slobodně určovať štátnopolitické usporiadanie v rámci existujúcich hraníc*“;⁵² at' již by se jednalo o zřízení federativního systému, potažmo poskytnutí dostatečně široké autonomie.

Část představitelů nauky se domnívá, že správná realizace by měla v současnosti probíhat právě druhou uvedenou formou. Nejdůležitějším hlediskem v této diskuzi se stává postavení zásady územní celistvosti v mezinárodním právu. Ta sice není kogentního charakteru jako právo národů na sebeurčení, ale jedná se o jednu z nezákladnějších hodnot v rámci mezinárodního práva a to již od dob Westfálského míru. Nesporná je taktéž její stabilizační funkce a úzké propojení se zásadou svrchované rovnosti států.⁵³ V této diskuzi nelze taktéž opomenout obecný charakter mezinárodního práva, ten je značně konzervativní a ze své podstaty státocentrický.⁵⁴ Důsledkem, který z výše uvedeného lze vyvodit, je, že mezinárodní právo se v současnosti spíše přiklání k realizaci práva na sebeurčení pouze v hranicích zásady územní celistvosti.⁵⁵

Mimo jiné je ve prospěch této interpretace možné argumentovat „cibulovým efektem nacionalizmu“, jedná se o argument formulovaný prof. Koskinniemi. Jádrem tohoto argumentu je premisa, že i v případě kdy dojde k secesi v důsledku uplatnění práva národu na sebeurčení, žádná entita nebude nikdy natolik homogenní, aby se nenašla v jejím rámci další entita, která by se domáhala uplatnění tohoto práva. Tento stav by *ad absurdum* mohl vést ke vzniku bezpočtu mikro států. Příkladem může posloužit Kosovo, kdy v rámci Srbska tvořili kosovští Albánci menšinu, po odtržení však tvoří majoritu, avšak v oblasti Mitrovice tvoří stále převážnou většinu obyvatelstva Srbové, což vyvolává další napětí a mohlo by při akceptaci externího aspektu práva na sebeurčení vést k nekonečnému počtu secesí.⁵⁶

⁵¹ FAIX: Od práva na sebaurčenie ..., s. 1125.

⁵² Tamtéž, s. 1126.

⁵³ Tamtéž, s. 1126.

⁵⁴ BÍLKOVÁ, Vereronika. Mezinárodněprávní aspekty vývoje na Krymu. *Working Papers České Společnosti pro mezinárodní právo*. 2014, roč. 1, č. 1., s. 3.

⁵⁵ Srovnej kapitola 4.3.2 Mezinárodně právní ukotvení nápravné secese.

⁵⁶ BURRI, Thomas. Secession in the CIS: Causes, Consequences and Emerging principles. In WALTER, Christian, UNGERN-STERNBERG, Antje, ABUSHOV, Kavus (ed.). *Self-determination and secession in international law*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 148.

Jistý minimální prostor pro opačnou argumentaci nabízí Nejvyšší soud Kanady, který se ve věci secese Quebecu sice přiklonil k názoru, že právo na sebeurčení by mělo být realizováno ve své interní podobě. Je však nutné podotknout, že ve svém zdůvodnění soud využil výrazu „*normally*“;⁵⁷ což lze interpretovat ve smyslu obvyklé realizace, z této dikce je tedy možné usuzovat na existenci prostoru ponechaného pro jiný typ aplikace tohoto práva.

Shrneme-li dosavadní výklad, externí podoba práva na sebeurčení národů (*jus secedendi*) je v mezinárodním právu garantována pouze v případech realizace práva na sebeurčení v období dekolonizace, přičemž v současnosti by mělo být právo na sebeurčení realizováno ve své interní formě. Následná kapitola úzce navazuje na otázku interního aspektu práva na sebeurčení národů a bude zaměřena na koncept nápravné secese.

⁵⁷ „*the right to self-determination of a people is normally fulfilled through internal self-determination*“ Supreme Court of Canada, *Reference re Secession of Quebec*, ze dne 20. října 1998, 2 SCR 217/25506, § 126.

4 Nápravná secese

Jak bylo v práci již několikrát předznamenáno v předešlých kapitolách, otázka nápravné secese je dnes v kuloárech právní nauky velice diskutovaným a nanejvýš kontroverzním tématem. Autor si klade za cíl v této kapitole představit koncept nápravné secese, analyzovat odborné názorové proudy a poskytnout čtenáři ucelený přehled týkající se této problematiky. Následně bude taktéž zhodnocena otázka, zda lze považovat koncept nápravné secese za součást moderního mezinárodního práva. A to především s ohledem na jeho případné ukotvení v souladu s čl. 38 Statutu MSD.

4.1 Teoretické vymezení nápravné secese

Za původ nápravné secese můžeme označit švédsko-finský spor o Ålandské ostrovy z roku 1920, tento koncept začíná být však rozvíjen hlouběji až v rámci polemiky mezi Anthony H. Birchem a Harry Beranem v polovině 80. let 20. století, přičemž tuto debatu můžeme směle označit za debatu v rovině politicko-filosofické. Mezinárodně právní aspekt do výše uvedené polemiky vnáší až na počátku 90. let 20. století Lea Brilmayer poukázáním na teritoriální požadavek ze strany secesionistů, čímž se nutně celá záležitost stává i otázkou mezinárodněprávní. Dnes je za nejvlivnějšího autora ve věcech nápravné secese považován Allan Buchanan, jehož myšlenky budou mimo jiných v kapitole taktéž představeny a analyzovány.⁵⁸

Pro účely této kapitoly nutno předně definovat, co je označováno pojmem nápravná secese. Pojmem nápravná secese či právo na nápravnou secesi je označován jeden z možných prostředků nápravy porušení interního aspektu práva na sebeurčení národů ze strany státu jakožto nositele monopolu moci. Jinými slovy se jedná o secesi, ke které je oprávněná specifická skupina obyvatel, jež se stala obětí hrubého porušování základních lidských práv a svobod ze strany suverénní moci mateřského státu.⁵⁹ Z výše uvedených definic můžeme vyvodit, že nápravná secese by měla být do jisté míry projevem obecné zásady právní *ubi jus ibi remedium*. Tedy, pokud připouštíme existenci interního aspektu práva na sebeurčení, měl by existovat nápravný prostředek pro případné porušení tohoto práva. V této věci je možné uvést názor prof. Tomuchata, který k tomu dodává: „*Pokud má mezinárodní právo zůstat věrné svým premisám, musí poskytovat obětem prostředek nápravy umožňující jim důstojné žítí.*“⁶⁰ Otázkou, kterou si je nutno v této věci klást, je, v jakých případech by měla být jistá entita oprávněna k nápravné secesi.

⁵⁸ ROSŮLEK. *Politický secesionismus ...*, s. 56.

⁵⁹ MELLER: The Kosovo Case: An Argument ..., s. 846 Obdobně: CASSESE, Antonio. *Self-Determination of Peoples: A Legal Reappraisal*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995. s. 119–120.

⁶⁰ TOMUSCHAT, Christian. Self-Determination in Post-Colonial World. In TOMUCHAT, Christian (ed.) *Modern Law of Self-Determination*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1993, s. 9.

Nápravná secese je bezpochyby konceptem, který narušuje princip teritoriální integrity a zásadu suverenity, mezi představiteli nauky proto panuje jednoznačný názor o nezbytnosti její přísné regulace ve smyslu stanovení jasných a velice specifických podmínek pro její aplikaci.

Nejdříve je vhodné uvést kritéria formulovaná prof. Buchananem, který uplatnění nápravné secese připouštěl v následujících situacích:

1. hrubého, systematického a dlouhodobého porušování lidských práv, případně fyzického ohrožení členů skupiny, které může mít až charakter genocidy,
2. svévolné anexe suverénního státu,
3. trvalého, vážného a nevyprovokovaného porušování dohod o vnitrostátní autonomii,⁶¹

Přínejmenším v jednom bodě, konkrétně v bodě dva, je třeba se vůči názoru prof. Buchananem kriticky vymezit. Autor této práce se domnívá, že v takovéto situaci by se nepochybně jednalo spíše o uplatnění pravidla *restitutio in integrum*, než o projev secese. Autorovi dává za pravdu i následný vývoj těchto kritérií.

Z pohledu pozdějších zastánců nápravné secese připadá její aplikace v úvahu v situacích, kdy „*rozumné požadavky místní samosprávy nebo práva menšin byla svévolně zamítnuta ze strany státu (státní moci) a zároveň dochází k hrubému, trvalému a systematickému porušování lidských práv hraničícího s genocidou.*“⁶² Jedná se tedy o jisté naplnění kumulativních podmínek, které svojí podstatou vycházejí z idejí formulovaných prof. Buchananem, především tedy prvního a třetího bodu. Za předpokladu, že by tyto podmínky byly naplněny, mohlo by být této konkrétní skupině obyvatel umožněno odtrhnout se od mateřského státu a vytvořit stát nový. Jak je zřejmé z dikce uvedených kritérií jedná se stále o poměrně široké vymezení.

Zaměříme-li se na dnešní doktrínu a její vymezení se vůči kritériím nápravné secese, je možné již dohledat o mnoho podrobnější koncepty.

Nejdříve je vhodné uvést formulace představené prof. Ryngaertem, který ve své práci vyzdvihuje 4 základní podmínky, které je nutno naplnit, aby mohlo dojít k uplatnění nápravné secese. Za prvé, entita usilující o secesi musí být národem, který je především identifikovatelný a na předmětném území tvoří většinu. Druhá podmínka se nápravnou secesí prolíná již od prvopočátku, jedná se o hrubé porušování základních lidských práv ze strany státní moci (mateřského státu) vůči této entitě. Třetí podmínka vyzdvihuje charakter *ultima ratio* nápravné

⁶¹ SIMON, W. Thomas. *Remedial Secession: What the Law Should Have Done, From Katanga to Kosovo*. Works.bepress.com, [cit. 15. prosince 2015]. Dostupné na < http://works.bepress.com/thomas_simon/1/>, překlad dle ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus ...*, s. 61.

⁶² HANNUM, Hurst. *The Spectre of Secession: Responding to Claims for Ethnic Self-Determination*. Foreignaffairs.com, [cit. 17. prosince 2015]. Dostupné na < <https://www.foreignaffairs.com/articles/1998-03-01/specter-secession-responding-claims-ethnic-self-determination>>.

secese a závěrečná podmínka do jisté míry koresponduje s podmínkou předešlou, dle prof. Ryngaerta musí dojít k selhání jakéhokoliv dialogu mezi utlačovanou entitou a státní mocí.⁶³ Je možné se setkat taktéž s definicemi, které poslední dvě podmínky vypouštějí a místo nich stanovují neexistenci jiného prostředku nápravy v rámci vnitrostátního či mezinárodního práva.⁶⁴

Za nejpodrobnější úpravu kritérií pro uplatnění práva na nápravnou secesi lze označit práci prof. Raiče a prof. Dugarda, kteří vytyčují následující podmínky:

1. Existence entity (národa), který tvoří minoritu vůči ostatnímu obyvatelstvu mateřského státu, ale zároveň tvoří majoritu na určitém geograficky vymezeném území mateřského státu.
2. Mateřský stát vystavil tuto entitu usilující o secesi křivdě (*carence de souverainete*) a to ve formě:
 - a. hrubého porušení nebo odepření interního aspektu práva na sebeurčení
 - b. hrubého a dlouhodobého porušování základních lidských práv a svobod
3. Neexistence reálných a efektivních nápravných prostředků v rámci mírového řešení konfliktu.⁶⁵

Z výše uvedeného lze vyvodit obecné závěry, které jsou všem uvedeným formulím společné:

1. Secesionistickou entitu musí vždy tvořit národ.
2. Tato entita je vystavena hrubému porušování lidských práv či je jí odepřena realizace formou interního aspektu na sebeurčení (např. formou autonomie) ze strany mateřského státu.
3. Jedná se o řešení uplatnitelné pouze v nejzazších případech (*ultima ratio*).

Autor si dovoluje uvést, že dle jeho názoru všechny předešlé definice trpí jedním zcela zásadním nedostatkem, vždy označují za nositele práva na nápravnou secesi národ, což je v rámci doktríny mezinárodního práva pojem nejasný. Zároveň neexistuje žádný mezinárodní orgán, v jehož kompetencích by bylo rozhodnout, ve které chvíli dochází k transformaci entity na národ.

Z výše uvedeného je nesporné, že koncept nápravné secese si získal početnou skupinu zastánců v oblasti právní nauky. Je však nezbytné poukázat na fakt, že současně existuje početná skupina představitelů nauky, která koncept nápravné secese odmítá, příkladem uveďme

⁶³ RYNGAERT, Cedric, GRIFFIONEN, Christine. The Relevance of the Right to Self-Determination in the Kosovo Matter: In Partial Response to the Agora Papers. *Chinese Journal of International Law*, 2009, roč. 8, č. 3, s. 575-576.

⁶⁴ Tímto způsobem např. BORGAN J., Christopher. *Kosovo's declaration of independence: self-determination, secession and recognition* [online]. asil.org, 29. února 2008 [cit. 15.02.2016]. Dostupné na <<https://www.asil.org/insights/volume/12/issue/2/kosovos-declaration-independence-self-determination-secession-and>>.

⁶⁵ DUGARD, John, RAIČ, David. The role of recognition in the law and practise of secession. In KOHEN G., Marcelo (ed.). *Secession International Law Perspectives*. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 109.

Orakshelashviliho tvrzení, že: „*V mezinárodním právu není zásady nebo pravidla, které by dovolovalo nebo umožňovalo oddělení části obyvatelstva nebo území od původního státu, podmíněného hrubým porušením základních lidských práv a svobod.*“⁶⁶

Do této chvíle se práce zabývala teoretickým vymezení práva na nápravnou secesi, a to především s ohledem na právní nauku. Avšak aby bylo možné zodpovědět, zda je možné považovat koncept nápravné secese za součást mezinárodního práva, je nezbytně nutné zjistit, zda v mezinárodním právu pro tento koncept existuje právní základ.

4.2 Mezinárodněprávní regulace nápravné secese

Tato podkapitola si vytyčuje za úkol analyzovat dostupné prameny práva, které by mohly být považovány za právní základ nápravné secese, a zjistit, zda takovýto základ v dnešním mezinárodním právu je. Práce bude postupovat v souladu s čl. 38 Statutu MSD, přičemž se nejprve zaměří na oblast práva smluvního a následně na oblast praxe států a mezinárodních orgánů.

4.2.1 Kodifikace v oblasti práva smluvního

V oblasti smluvního práva je třeba se nejdříve zaměřit na dva již v práci uvedené lidskoprávní Pakty z roku 1966. Článek první, který je oběma těmito dokumentům společný, ve svém znění garantuje právo národů na sebeurčení. Dle jeho dikce mají jednotlivé národy právo si svobodně určit svůj politický statut, hospodářský, sociální a kulturní vývoj. Avšak z přípravných prací k těmto dokumentům vyplývá, že záměrem tvůrců nebylo ustanovení o právu na nápravnou secesi či o externím aspektu práva na sebeurčení, které by bylo garantováno mimo rámec dekolonizace.⁶⁷ Tyto dokumenty tedy nemohou obsahovat právní základ pro jednostrannou secesi.

Předním argumentem pro existenci konceptu nápravné secese je tzv. ochranná klauzule (*safeguard clause*), ta je obsažena v Zásadě V odst. 7 Deklarace zásad mezinárodního práva týkající se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy:⁶⁸

„Nic v předchozích odstavcích nesmí být vykládáno tak, aby to opravňovalo nebo povzbuzovalo k jednání, které by vedlo k rozčlenění nebo zmenšení, zcela nebo zčásti, územní celistvosti nebo politické jednoty svrchovaných

⁶⁶ ORAKHELASHVILI, Alexander. Statehood, Recognition and United Nations System: A unilateral Declaration of Independence in Kosovo. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 2008, roč. 12. s. 16. Obdobně WELLER, Marc. Modesty Can Be a Virtue: Judicial Economy in the ICJ Kosovo Opinion? *Leiden Journal of International Law*. 2011, roč. 24, č. 1, s. 138. obdobně VIDMAR, Jure. Unilateral Declarations of Independence in International Law. In: FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination: Renouncing Tradition and Modernity in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 818.

⁶⁷ DRIEST F., Simone. Crimea's Separation from Ukraine: An Analysis of the Right to Self-Determination and (remedial) Secession in International Law. *Netherlands International Law Review*. 2015, roč. 62, s. 337.

⁶⁸ Rezoluce Valného Shromáždění OSN A/RES/25/2625 ze dne 24. října 1970 (dále jen DZMP); obdobná formulace je obsažena i ve Vídeňské deklaraci a akčním programu ze dne 25. června 1993.

*a nezávislých států, které se chovají v souladu se zásadou rovných práv a sebeurčení národů, jak je výše popsána, a mají vlády, které zastupují veškerý lid náležející k území bez rozdílu rasy, vyznání nebo barvy pleti.*⁶⁹

Otázky výkladu této klauzule jsou v současnosti středobodem hojné debaty mezi internacionalisty. Tato zásada vzbuzuje především jednu otázku a to zda je možné ji interpretovat ve smyslu práva na nápravnou secesi a pokud ano, zda tvoří součást obyčejového mezinárodního práva.

Právní nauka se v této problematice již tradičně rozděluje na dva tábory. První z těchto táborů vnímá tuto klauzuli pouze ve smyslu limitů práva na sebeurčení,⁷⁰ tato interpretace je zdůvodněna především s ohledem na systematiku DZMP, přičemž jak bylo již uvedeno, je dovozováno, že právo národů na sebeurčení je možné uplatňovat pouze v rámci zásady územní celistvosti. Jiná část právní nauky, řadící se do prvního tábora, dovozuje z dikce Zásady V a především z interpretace slovního spojení „zastupují veškerý lid“ požadavek na demokratické zřízení státu.⁷¹ Zastánci konceptu nápravné secese však shledávají, že ochranná klauzule ve specifických případech stanovuje právo na odtržení, tedy právo na nápravnou secesi. Kapitola nyní přistoupí k analýze jednotlivých interpretací ve prospěch nápravné secese.

Prvním způsobem interpretace je vázán na uplatnění argumentu *a contrario* současně s využitím jazykového výkladu ochranné klauzule. Ta, dle své dikce, rozčlenění nebo zmenšení územní celistvosti přímo nezakazuje, tudíž je možné vyvodit, že ho povoluje.⁷² K tomuto závěru se přiklání nezanedbatelná část představitelů právní nauky v čele s prof. Cassesem, přičemž je nezbytné dodat, že dle jejich interpretace právo na nápravnou secesi vzniká jako důsledek porušení této klauzule ze strany státní moci, jinými slovy v případech, kdy stát jako nositel suverénní moci nezastupuje veškerý lid, potažmo omezuje přístup jisté skupiny svých obyvatel k vládním funkcím, tudíž nerespektuje interní aspekt práva na sebeurčení národů.⁷³

Zajímavý způsob argumentace ve prospěch práva na nápravnou secesi nabízejí taktéž závěry prof. Raiče a Dugarda. Ve své práci uvádí, že jak již vyplývá z názvu DZMP, především sousloví „mezi státy“, adresáty předmětné deklarace jsou pouze státy. Z negativní formulace předmětné zásady je možné vyvodit, že jejími adresáty by měly být pouze třetí státy. Třetí státy tedy nemohou sami o sobě jednat tak, aby porušovaly zásadu teritoriální integrity a to ani v zájmu práva národů na sebeurčení. Dle Raiče a Dugarda je však možné vyvodit, že třetí státy by mohly být oprávněny podpořit secesionisty v jejich snažení, i kdyby takováto podpora v konečném důsledku vedla k rozčlenění nebo zmenšení územní celistvosti státu a to za předpokladu, že by

⁶⁹ MRÁZEK, Josef. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. s. 39-40.

⁷⁰ SVÁČEK: *Mezinárodněprávní aspekty vzniku ...*, s. 74.

⁷¹ HANNUM, Hurst. *Rethinking Self-Determination*. *Virginia Journal of International Law*, 1993, roč. 34, č. 1, s. 17.

⁷² CASSESE: *Self-Determination of Peoples ...*, s. 119. Obdobně DUGARD, RAIČ: *The Role of recognition ...*, s. 103.

⁷³ Tamtéž, s. 112.

takovýto stát jednal v zájmu a souladu s právem na sebeurčení entity tvořící secesionistické hnutí a zároveň by jednal v souladu s ostatními zásadami obsaženými v DZMP.⁷⁴

Shrňeme-li, pak dle výše uvedeného argumentu je v jistých případech povoleno státům zasáhnout do územní celistvosti jiného státu a to v situacích, kdy tento mateřský stát porušuje interní aspekt práva na sebeurčení a zásah spočívá v uznání či podpoře secesionistů. Autoři se v této věci dále odkazují na *travaux préparatoires* k DZMP.⁷⁵ Tato argumentační linie vede k závěru, že pokud je státu umožněno podpořit secesionistické hnutí, lze nepřímou vyvozovat existenci práva na secesi, jehož nositelem je entita/národ, které/mu nebylo umožněno projevit se v rámci interního aspektu práva na sebeurčení. Takováto interpretace odpovídá právu na nápravnou secesi, jak byla definována v předchozí kapitole.

K argumentaci Raiče je nutno uvést následující. Třetí státy by se jednáním odpovídajícím podpoře secesionistické entitě nepochybně dopustily nedovoleného vměšování do vnitřních záležitostí.⁷⁶ V daném případě hovoříme o argumentu postaveném na legitimitě, ne legalitě. Z tohoto důvodu nelze vyvodit jednoznačný důkaz o existenci práva na nápravnou secesi.⁷⁷

S výše uvedenými argumenty ve prospěch nápravné secese se autor této práce neztotožňuje. Dle názoru autora je právo na nápravnou secesi (jednostranné odtržení) natolik významné, že se nelze spokojit s jeho pouhým implicitním vyjádřením. V případě, že by státy měly reálnou vůli vyjádřit takovéto právo, lze se domnívat, že by tak učinily explicitně. V neposlední řadě část právní nauky uvádí, že tato interpretace DZMP neodpovídá pravidlům subjektivního a systematického výkladu.⁷⁸

Jak bylo prokázáno, v právní nauce neexistuje shoda ohledně výkladu obsahu ochranné klauzule a s ohledem na výše uvedené ji dle autora této práce není možné považovat za kodifikaci obyčejové normy opravňující k nápravné secesi.

Vzhledem k tomu, že interpretací psaných pramenů práva nelze jednoznačně dovodit existenci normy opravňující k nápravné secesi, práce nyní přistoupí k analýze praxe států a mezinárodních orgánů v této problematice, tedy ke zkoumání otázky, zda je právo na nápravnou secesi součástí obyčejového mezinárodního práva. Pro přehlednost autor volí dělbu v praxi na před a po Kosovu. Případy, které mohou prokazovat existenci obyčejového charakteru práva na nápravnou secesi, budou v práci zkoumány v chronologickém pořadí počínaje těmi nejstaršími.

⁷⁴ DUGARD, RAIČ: The Role of recognition ..., s. 103.

⁷⁵ Tamtéž, s. 104.

⁷⁶ TOMUSCHAT, Christian. Secession and Self-Determination. In KOHEN G., Marcelo (ed.). *Secession International Law Perspective*. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 43-44.

⁷⁷ Obdobná situace vyvstala taktéž při řešení otázek humanitární intervence na území Kosova.

⁷⁸ SVÁČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 73.

4.2.2 Praxe států a soudních orgánů

Tradičně je za jeden z prvních projevů nápravné secese v mezinárodním právu uváděn již několikrát uváděný případ Áalandských ostrovů. K řešení této věci byly Radou Společnosti národů ustanoveny dva orgány, Mezinárodní výbor právníků a Mezinárodní komise zpravodajů. Tyto orgány ve svých zprávách ve věci existence práva na jednostranné odtržení podávají vzájemně si odporující závěry. Mezinárodní výbor právníků ve své zprávě konstatuje, že ač právo národů na sebeurčení (právo na odtržení od mateřského státu) tvoří od první světové války důležitou součást mezinárodní politiky, nelze jej pokládat za existující normu/zásadu v mezinárodním právu, a to i s ohledem na absenci jejího ukotvení v Paktu Společnosti národů.⁷⁹ Oproti tomu Mezinárodní komise zpravodajů dochází k závěru, že právo na jednostranné odtržení existuje, ale pouze ve smyslu *ultima ratio* a jen v těch případech, kdy mateřský stát postrádá vůli či schopnost nařídit a vymoci spravedlivé a efektivní záruky pro existenci entity, která tvoří na jeho území menšinu.⁸⁰ Závěrem této kauzy bylo i přesto převážení zásady územní celistvosti a svrchovanosti nad právem na jednostranné odtržení.

V rámci před-kosovského období je možné označit za úspěšný vznik státu v důsledku jednostranného odtržení pouze vznik Bangladéše oddělením od Pákistánu v roce 1971. Ostatních 25 nových států, které v tomto období vznikly, nevznikly v důsledku jednostranného odtržení. Jednalo se především o státy, které vznikly formou konsenzuální secese,⁸¹ potažmo státy vzniklé v důsledku specifických okolností, např. rozpadu Jugoslávie.

Dalším případem, ve kterém se lze setkat s konceptem nápravné secese, je *Lidový kongres Katangy proti Zaire*,⁸² který byl řešen Africkou komisí pro lidská práva. Tento orgán ve svém rozhodnutí dovodil právo na secesi dle ustanovení čl. 20 odst. 1 Africké charty práv člověka a národů, nicméně je nezbytné podotknout, že toto právo nebylo neaplikováno. Prof. Raič uvádí, že z dikce uvedeného rozhodnutí je patrné, že v případech hrubého porušování lidských práv a odepření interní formy práva na sebeurčení, jsou obyvatelé Katangy oprávněni k takové exekuci práva na sebeurčení, která bude mít za následek narušení teritoriální integrity Zaire, jinými slovy k nápravné secesi.⁸³

Za nejvýznamnější případ reflektující status nápravné secese v období před rokem 2008 lze jednoznačně označit snahu Quebecu o odtržení od Kanady, tímto případem se, jak bylo již dříve

⁷⁹ Zpráva Mezinárodní komise právníků ve věci poradního posudku k jistým právním aspektům Áalandských ostrovů, Rada Společnosti národů z roku 1920. Dostupné na <<https://www.ilsa.org/jessup/jessup10/basicmats/aaland1.pdf>>.

⁸⁰ Zpráva Mezinárodního výboru právníků, Rada Společnosti národů, dok. B7 21/68/106 z roku 1921. s. 4. Dostupné na <<https://www.ilsa.org/jessup/jessup10/basicmats/aaland2.pdf>>.

⁸¹ Např. státy vzniklé v důsledku rozpadu Sovětského svazu, Singapur, Eritreia.

⁸² *Katangese Peoples' Congress v. Zaire*, African Commission on Human Rights and Peoples' Rights, Comm. No.75/92 z roku 1995.

⁸³ DUGARD, RAIČ: The role of recognition ..., s. 108.

v práci uvedeno, zabýval Nejvyšší soud Kanady. Ten se taktéž částečně vyjádřil k problematice nápravné secese. Proto je vhodné odkázat na několik ustanovení tohoto rozhodnutí. V §134 soud konstatuje, že v případech, kdy je národu znemožněno realizovat své právo na sebeurčení interní formou, je oprávněn ho vykonat formou secese, a to pouze pokud již neexistuje jiné možné řešení (*ultima ratio*) a za velice specifických okolností.⁸⁴ Následně však soud konstatoval, že není zcela jasné, zda je pro takovýto výkon práva možné najít oporu v pramenech mezinárodního práva.⁸⁵ Zajímavým aspektem této kauzy je taktéž, jak poukazuje prof. Crawford, skutečnost, že kanadská vláda nepřímo argumentuje ochrannou klauzulí obsaženou v DZMP, kdy ji chápe jako ochranou klauzuli před secesí pro státy, které se chovají ve shodě s její dikcí. Touto argumentací však kanadská vláda, nejspíše nevědomě, potvrdila existenci práva na nápravnou secesi.⁸⁶ Všeobecně lze konstatovat, že ani merita tohoto rozhodnutí nepřinášejí zásadnější nálezy týkající se postavení nápravné secese.

Před-kosovské období je vhodné uzavřít snahou Jižní Osetie a Abcházie o odtržení od Gruzie. V této věci se diplomová práce omezí pouze na konstatování, že tato secese je vnímána mezinárodním společenstvím jako neúspěšná.⁸⁷ Koncept nápravné secese není pro tento případ aplikovatelný, především jelikož nedošlo k naplnění kritéria hrubého porušování lidských práv, potažmo svévolného odepření interního aspektu práva na sebeurčení.⁸⁸

Jak je z výše uvedeného patrné, praxe v oblasti práva na nápravnou secesi je mizivá, a lze vyvodit závěr, že před secesí Kosova netvořila nápravná secese součást mezinárodního obyčejového práva.

V současnosti je nejvýznamnějším příspěvek v diskuzi o postavení nápravné secese v mezinárodním právu poradní posudek MSD ve věci jednostranného odtržení Kosova, jehož analýze se bude věnovat následující kapitola.

4.2.3 Nápravná secese v poradním posudku Mezinárodního soudního dvora

Tato podkapitola si vytyčuje za cíl seznámit čtenáře se závěry Poradního posudku MSD ve věci *Souladu jednostranného vyhlášení nezávislosti Kosova s mezinárodním právem* s důrazem na problematiku nápravné secese. Je nutné konstatovat, že MSD bohužel nevyužil tuto příležitost elaborovat na toto téma, spíše k řešení situace přistoupil minimalisticky, což lze přisuzovat

⁸⁴ Supreme Court of Canada, *Reference re Secession of Quebec*, ze dne 20. října 1998, 2 SCR 217/25506, § 134.

⁸⁵ Tamtéž, §126 a §135.

⁸⁶ CRAWFORD: *The Creation of States ...*, s. 119

⁸⁷ SVAČEK: *Mezinárodněprávní aspekty vzniku ...*, s. 75.

⁸⁸ SIMON, Thomas. *Remedial Secession: What the Law Should Have Done, from Katanga to Kosovo?* [online]. works.bepress.com, 23. května 2011 [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <http://works.bepress.com/thomas_simon/1/>.

silnému politickému aspektu celé kauzy.⁸⁹ Pro závěry o existenci práva na jednostrannou (nápravnou) secesi jsou mnohem důležitější Stanoviska jednotlivých států prezentována v průběhu posudkového řízení. Lze předestřít, že státy prezentovaly široké spektrum názorů (*opinio iuris*) týkajících se práva národů na sebeurčení, případně práva na jednostrannou secesi, obdobně shrnul i MSD.⁹⁰ Nejlépe lze šíři spektra názorů reflektovat na Stanoviskách Číny, Ázerbájdžánu a Německa.

Čína ve svém písemném stanovisku jednoznačně odmítá existenci práva na nápravnou secesi v mezinárodním právu. Dle jejího soudu právo na secesi mohlo být dovozováno pouze v období dekolonizace, současně dodává, že interní aspekt práva na sebeurčení národů je možné realizovat pouze v rámci zásady územní celistvosti a suverenity.⁹¹ Obdobný názor ve svém Stanovisku prezentuje Ázerbájdžán, který zastává pozici, že co není mezinárodním právem povoleno, je zakázáno, z čehož vyvozuje neexistenci práva na secesi.⁹² Proti právu na nápravnou secesi se dále vymezily mimo jiné Argentina, Bolívie, Rumunsko, Srbsko, Slovensko, Španělsko, a další.

Oproti výše uvedenému Německo a další státy⁹³ ve svých stanoviscích prezentují, že právo na nápravnou secesi je v současnosti již zavedeným pravidlem. Německo ve svém stanovisku zaujalo postoj, že mezinárodní právo secesi nezakazuje ani nepovoluje. Právo na secesi ve svém stanovisku rozděluje na tzv. liberální, která může být hrozbou mezinárodnímu společenství a secesi nápravnou, která by měla být opatřením v případech svévolného zamítnutí práva na interní formu sebeurčení.⁹⁴ Stanovisko Nizozemska se k těmto závěrům taktéž přiklání, avšak z formulace stanoviska je patrné, že částečně zpochybňuje charakter nápravné secese jako zavedeného pravidla.⁹⁵

⁸⁹ HANNUM, Hurst. The Advisory Opinion on Kosovo: An Opportunity Lost, or a Poisoned Chalice Refused? *Leiden Journal of International Law*. 2015, roč. 24, č. 1, s. 158. Obdobně *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Declaration of Judge Simma, s. 480, §7.

⁹⁰ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, s. 39, §82. MSD uvedl: „Whether, outside the context of non-self-governing territories and peoples subject to alien subjugation, domination and exploitation, the international law of self-determination confers upon part of the population of an existing State a right to separate from that State is, however, a subject on which radically different views were expressed by those taking part in the proceedings and expressing a position on the question. Similar differences existed regarding whether international law provides for a right of “remedial secession” and, if so, in what circumstances“.

⁹¹ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Written Statement of China, s. 3 .

⁹² *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Written Statement of Azerbaijan, s. 5, §24. V této věci je nezbytné poukázat na to, že MSD zaujal opačnou interpretaci, kdy dovozuje, že co není právem zakázáno je povoleno. Viz. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, s. 39, §84.

⁹³ Albánie, Estonsko, Finsko, Německo, Švýcarsko, Irsko, Polsko, Kosovo, Rusko, Slovinsko.

⁹⁴ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Written Statement of Germany, s. 34.

⁹⁵ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Written Statement of the Netherlands, s.12-13, § 17-22.

Krom výše uvedených protichůdných stanovisek v řízení vyvstala mnohá další. Velká Británie, Japonsko a Francie zdůrazňovala *sui generis* povahu případu Kosova, přičemž existenci práva na nápravnou secesi odmítali, dále např. stanoviska Malediv a Lucemburska, která se tématu nápravné secese nevěnují.

Z výše uvedených postojů států je patrné, že praxe států a názory na pozici nápravné secese jsou nejednotné, což může být přičítáno mnoha faktorům od mezinárodní politiky po vnitrostátní situaci.

4.2.4 Nápravná secese - shrnutí

Z výše uvedených skutečností je možné vyvodit následující závěry. V právní nauce je s konceptem nápravné secese hojně pracováno. Je možné evidovat dlouhodobou snahu internacionalistické nauky o vymezení tohoto institutu a kritérií pro jeho aplikaci. Navzdory tomu je nezbytné dodat, že se do současnosti nauce nepodařilo konsistentně definovat tato kritéria a zároveň existuje početná skupina představitelů nauky, která tento koncept zcela odmítá. Z těchto důvodů nelze právní nauku vnímat jako podpůrný pramen práva ve smyslu čl. 38 odst. 1 písm. d) Statutu MSD.

Analýza formálních pramenů mezinárodního práva rovněž neprokázala existenci právního základu pro nápravnou secesi. Ta sice nachází jistou minoritní míru podpory v rozhodovací praxi soudů a jiných orgánů, avšak není možné z ní vyvozovat žádné závazné důsledky, především protože závěry orgánů jsou nejednoznačné, mnohdy také „*svá stanoviska relativizují*“.⁹⁶ V neposlední řadě, jak bylo poukázáno v případě Álandských ostrovů, dochází různé orgány ve stejné věci k opačným závěrům. Zohledníme-li stanoviska států prezentována při MSD, je zřejmé, že názory na nápravnou secesi jsou zcela nejednotné, stejně jako jejich praxe.

Závěrem tedy nezbývá než konstatovat, že současné mezinárodní právo koncept nápravné secese nepovoluje, ale ani výslovně nezakazuje, lze se tedy domnívat, že se jedná o institut mezinárodněprávně neutrální.

⁹⁶ SVÁČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 79.

5 Vznik státu Kosovo

5.1 Posudek Mezinárodního soudního dvora

Pro ucelený výklad týkající se otázky vzniku kosovského státu je vhodné prvně ve stručnosti zhodnotit posudek MSD ve věci *Souladu jednostranného vyhlášení nezávislosti Kosova s mezinárodním právem* vydaného dne 22. července 2010 na základě žádosti předložené VS OSN. Prvně práce rozebere jisté problematické aspekty celého rozhodnutí a následně shrne závěry soudu.

Otázka, kterou se MSD v předmětovém posudkovém řízení zabýval, byla VS OSN formulována následujícím způsobem: „*Je jednostranné vyhlášení nezávislosti Prozatímními institucemi samosprávy Kosova v souladu s mezinárodním právem?*“⁹⁷ MSD takto formulovaný dotaz označil za specifický, jasně formulovaný a úzce vymezený.⁹⁸

Soud se ve svém poradním posudku nejdříve zabýval procesními aspekty celé kauzy a jednoznačně rozhodl o své pravomoci v důsledku žádosti ze strany VS OSN v předmětné věci vydat posudek.⁹⁹ MSD zároveň zvážil silný politický podtext celé kauzy, přičemž konstatoval, že v dané věci se jedná především o otázku právní.¹⁰⁰ K rozkolu mezi soudci MSD však došlo při zvažování využití práva diskrece soudu v souladu s čl. 65 odst. 1 Statutu MSD, ve smyslu uplatnění tohoto práva se vyjádřilo celkově 5 soudců.¹⁰¹ K této problematice podal podrobný výklad ve svém prohlášení připojeném k posudku soudce Keith. Shrňeme-li jeho závěry, soudce Keith především vytýká skutečnost, že VS OSN neprokázalo dostatečný právní zájem (*necessary interest*) na věci, který v jeho očích spočívá především na straně RB OSN, a jelikož MSD nebylo požádáno o vydání posudku ze strany RB OSN, neměl by se soud předmětnou věcí vůbec zabývat.¹⁰² Obdobně se v této záležitosti vyjádřil soudce Tomka, tehdejší místopředseda MSD.¹⁰³

Mnozí komentátoři shledávají, že MSD byla dána možnost se v poradním posudku vyjádřit k aktuálním otázkám mezinárodního práva např. k uplatnění práva národů na sebeurčení mimo rámec dekolonizace či k problematice nápravné secese, avšak závěry MSD zaostaly daleko za očekáváním.¹⁰⁴ Lze konstatovat, že očekávání nebyla naplněna především s ohledem na formulaci

⁹⁷ *Request for an advisory opinion, Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence by the Provisional Institutions of Self-Government of Kosovo*. Rezoluce VS OSN A/RES/63/3 (A/63/L.2) ze dne 8. října 2008. s 2.

⁹⁸ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, §51, s. 24.

⁹⁹ Tamtéž, §28, s. 16.

¹⁰⁰ Tamtéž, §25 - § 27, s. 15-16.

¹⁰¹ SVÁČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 82.

¹⁰² *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Separate Opinion Judge Keith, §16-§17, s. 90.

¹⁰³ Srovnej *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Declaration of Judge Tomka, §5, s. 56.

¹⁰⁴ Srovnej JACOBS, Dov, RADI, Yannick. Waiting for Godot: An Analysis of the Advisory Opinion on Kosovo. *Leiden Journal of International Law*. 2011, roč. 24, č. 2, s. 331-353. Obdobně DOEBBLER, Curtis. *The ICJ Kosovo*

otázky, tedy na její úzkou vymezenost. Tímto lze především odůvodnit přístup soudu, který se rozhodl zabývat pouze souladem jednostranného vyhlášení nezávislosti s mezinárodním právem, nikoliv posouzením případných následků takového vyhlášení.

Na způsob, který MSD zvolil pro vypořádání se s položenou otázkou, je ze strany právní nauky pohlíženo velice kriticky. Přestože se soud měl dle dikce otázky zabývat problematikou souladu jednostranného vyhlášení nezávislosti s mezinárodním právem, ve svém rozhodnutí se omezil pouze na konstatování faktu, že jednostranné vyhlášení nezávislosti není porušením mezinárodního práva.¹⁰⁵ Jinými slovy zodpovídal otázku, zda mezinárodní právo zakazuje jednostranné vyhlášení nezávislosti.¹⁰⁶ Obecně lze uvést, že soud v této věci nepřiměřeně zúžil položenou otázku, když se rozhodl nezabývat existencí oprávnění k jednostrannému vyhlášení nezávislosti, potažmo právním následkům takového jednání.¹⁰⁷

Druhým sporným bodem posudku MSD je problematika rezoluce RB OSN S/RES/1244 ze dne 10. června 1999¹⁰⁸ a jejího uplatnění v rámci řízení. MSD ve svém rozhodnutí uznal, že výše uvedená rezoluce představovala v daném posudkovém řízení *lex specialis*¹⁰⁹ a potencionálně mohla zakazovat jednostranné vyhlášení nezávislosti, soud však s ohledem na dikci rezoluce dovodil její nejednoznačnost. Dle odůvodnění soudu měla rezoluce za cíl pouze vytvoření prozatímní samosprávy, nikoliv však řešení finálního statutu Kosova.¹¹⁰ Tudíž s ohledem na to, že rezoluce neobsahovala explicitní zákaz vytvoření nového státu jakožto závěrečného řešení statutu Kosova,¹¹¹ jednostranné vyhlášení nezávislosti nemohlo být v rozporu s předmětnou rezolucí. J. Vidmar v této věci uvádí, že absence explicitního zákazu automaticky neznamená schválení takového řešení. Dle jeho mínění lze zákaz jednostranného vyhlášení nezávislosti dovozovat z celkového režimu ustanoveného rezolucí 1244, tedy implicitně.¹¹²

Independence Opinion: Uncertain Precedent [online]. jurist.org, 23. července 2010 [cit. 25. března 2016]. Dostupné na <<http://www.jurist.org/forum/2010/07/the-icj-kosovo-independence-ruling-an-uncertain-precedent.php>>.

¹⁰⁵ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, §51, s. 24.

¹⁰⁶ VIDMAR, Jure. The Kosovo Advisory Opinion Scrutinized. *Leiden Journal of International Law*. 2011, roč. 24, č. 2, s. 358.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 359. Obdobně SVAČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 83. Obdobně *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Declaration of Judge Simma. §4. Obdobně taktéž soudci Yusuf a Tomka.

¹⁰⁸ Dále jen rezoluce 1244.

¹⁰⁹ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, §83.

¹¹⁰ Tamtéž, §100.

¹¹¹ Soud výše uvedenou tezi vyvodil při srovnání dikcí různých rezolucí RB. Srovnej např. s rezoluce RB OSN 1251 ze dne 29. června 1999.

¹¹² VIDMAR: The Kosovo Advisory ..., s. 371.

Předmětná rezoluce taktéž mimo jiné zaručovala územní celistvost Srbska, soud v tomto aspektu dospěl k závěru, že tuto zásadu je možné uplatňovat pouze mezi státy a secesionistická hnutí jí nejsou vázána.¹¹³

Posledním sporným bodem posudku je otázka určení autorů Deklarace nezávislosti Kosova. Ve svém posudku MSD přiřkl autorství Deklarace nezávislosti Kosova autoritám označeným za zástupce kosovského lidu,¹¹⁴ oproti tomu VS OSN ve formulaci své otázky přisoudilo autorství Prozatímním institucím samosprávy zřízeným na základě rezoluce 1244. Tato konstrukce je naprosto klíčovou pro odůvodnění posudku MSD. Jak bylo již v práci uvedeno, soud ve svém posudku uznal charakter rezoluce 1244, jakožto *lex specialis* pro předmětné řízení. Prozatímní instituce samosprávy byly zřízeny v přímém důsledku této rezoluce, jejímž cílem bylo zřízení „demokratické a nezávislé samosprávy fungující až do okamžiku dosažení politické dohody.“¹¹⁵ Pokud by MSD nepřistoupil k výše uvedené argumentační linii a neodmítl by autorství orgánů zřízených v důsledku předmětné rezoluce, nabízela by se oprávněná námitka překročení pravomocí Prozatímních institucí samosprávy, tj. jednalo by se o *ultra vires act*, jelikož jednostranný úkon nelze považovat za politickou dohodu. Nezodpovězenou otázkou však v posudku MSD zůstává, odkud získali autoři Deklarace nezávislosti Kosova oprávnění k zastupování kosovského lidu, s ohledem na skutečnost, že MSD autoritativně vyloučil jejich vazbu k institucím zřízeným v důsledku rezoluce 1244. Lze se domnívat, že zdrojem legitimacy mohly být pouze volby do samosprávných institucí, tudíž výše uvedené zástupce není možné zcela od těchto institucí oddělit, jak ve svém posudku uvedl soud.¹¹⁶

Shrneme-li nyní, i přes výše uvedené problematické aspekty merita celého případu, MSD ve svém posudku došel k závěru, že jednostranné vyhlášení nezávislosti zástupci kosovského lidu není porušením mezinárodního práva.¹¹⁷ Taktéž neshledal rozpor mezi tímto aktem a rezolucí 1244 jakožto *lex specialis*,¹¹⁸ ani Ústavním rámcem Prozatímních Institucí samosprávy Kosova.¹¹⁹

Závěrem lze konstatovat, že posudek nijak významně nepřispěl k objasnění problematiky *jus secedendi* v rámci moderního mezinárodního práva. MSD zformuloval pouze závěr, o kterém nebylo pochyb, tedy že obecné mezinárodní právo explicitně nezakazuje jednostranné vyhlášení nezávislosti. Můžeme se domnívat, že tak učinil především proto, aby ve sporu mezi Srbskem a Kosovem nestránil ani jedné ze stran.

¹¹³ Tamtéž, §80.

¹¹⁴ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, §109.*

¹¹⁵ SVAČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 84.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 85.

¹¹⁷ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, §84.*

¹¹⁸ Tamtéž, §118-119.

¹¹⁹ Tamtéž, §120-121.

5.2 Kosovo - kritéria státnosti

Jak bylo v práci již prokázáno, institut jednostranného odtržení je dnes vnímán jako právně neutrální, tudíž secesi Kosova není možné vnímat ve smyslu porušení mezinárodního práva. Avšak samotný akt secese stát nekonstituuje, je pouhým počátkem procesu vzniku státnosti. Práce proto nyní přistoupí k zhodnocení jedné ze svých základních výzkumných otázek, zda lze považovat Kosovo za stát. Odpověď na tuto otázku bude testována v souladu s Montevidejskými kritérii, jak byla vysvětlena v první kapitole této práce.

Dle odborníků z řad právní nauky není pochyb o naplnění prvních dvou kritérií, tedy stálého obyvatelstva a území. Dle posledních výsledků sčítání obyvatelstva žije dnes na území Kosova 1 815 606 osob, za zmínku nepochybně stojí, že se naprostá většina (89,9%) hlásí k albánské národnosti.¹²⁰ Problematika existence území je dnes chápána taktéž poměrně jednoznačně. Jeví se vhodným podotknout, že Srbsko jakožto mateřský stát dodnes oficiálně Kosovo neuznalo, což lze v současnosti dokumentovat především nesouhlasnými stanovisky Srbska v otázkách přijetí Kosova do OSN.¹²¹ Avšak jak bylo již uvedeno v kapitole věnované problematice státního území, z prostého faktu spornosti území nelze vyvozovat neexistenci státu. Lze se tedy domnívat, že obě podmínky jsou doopravdy naplněny.

Názory se však drasticky liší v otázkách výkonu efektivní vlády (prosazení se ve vnitřní sféře) a schopnosti vstupovat do mezinárodních vztahů (prosazení se ve vnější sféře).

5.2.1 Vláda v Kosovu

Základní argument, dle kterého Kosovo nedisponuje nezávislou a efektivní vládou, je založen na velmi rozsáhlé mezinárodní přítomnosti.¹²² Předně lze uvést misi EULEX, založenou Společnou akcí Rady,¹²³ v rámci které na Kosovu působí mezinárodní soudci a prokurátoři, ti v rámci své činnosti nepodléhají pravomoci místních soudů.¹²⁴ Mezinárodní soudci v rámci své činnosti působí taktéž při ústavním soudu Kosova a vykonávají dohled nad tamějšími soudci, případně odborné vedení a poradenství.¹²⁵ V tomto aspektu je možné spatřovat jistou míru omezení jedné ze tří základních složek státní moci.

¹²⁰ Srovnej *Kosovo: základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. businessinfo.cz, 29. listopadu 2015 [cit. 01. dubna 2016]. Dostupné na: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kosovo-zakladni-charakteristika-teritoria-18124.html#sec2>>.

¹²¹ *Dačić: Srbija naravno neće podržati članstvo Kosova u UN* [online]. blic.rs, 25. prosince 2015 [cit. 01. dubna 2016]. Dostupné na: <<http://www.blic.rs/vesti/politika/dacic-srbija-naravno-neece-podrzati-clanstvo-kosova-u-un/jk44vsz>>.

¹²² SVAČEK: *Mezinárodněprávní aspekty vzniku ...*, s. 86.

¹²³ Společná akce rady 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008, o Misi Evropské Unie v Kosovu na podporu právního státu (EULEX KOSOVO).

¹²⁴ Zákon br. 03/L-053 o nadležnostima, odabiru i raspodeli sudskih predmeta i tužiocima EULEX-a misije na Kosovu, hlava III. čl. 7 odst. 4.

¹²⁵ Tamtéž, čl. 2 odst. 4.

Misi EULEX jsou ponechány rovněž jisté výkonné pravomoci,¹²⁶ především je jí umožněno odolávat či zrušovat operativní rozhodnutí kosovských orgánů¹²⁷ a zároveň přebírat další odpovědnosti, nezávisle či na podporu příslušných kosovských orgánů.¹²⁸ Z dalších misí působících v Kosovu je možné zmínit misi UNMIK či Mezinárodního civilního představitele. Z výše uvedeného je patrné, že mezinárodní přítomnost v Kosovu je velmi rozsáhlá.

V neposlední řadě je důležité poukázat na další aspekt kritiky kosovské státnosti. Kosovo totiž nemohlo souhlasit s mezinárodní přítomností na svém území jako např. Bosna a Hercegovina. Je tomu tak především, protože o ní bylo rozhodnuto přede dnem vyhlášení nezávislosti. Ovšem je nesporné, že mezinárodní přítomnost byla schválena *ex post* např. v kosovské ústavě.¹²⁹

Proti výše uvedeným argumentům se však jistá část právní nauky vymezuje. Především je vyzdvihováno, že mezinárodní mise působící na Kosovu nekonkurují tamější vládě. Spíše fungují jako jistá pomoc k dosažení společných cílů, tuto skutečnost nelze tudíž interpretovat ve smyslu negace státnosti. Rovněž ze zakládajících dokumentů jednotlivých misí plyne jejich dočasnost, je tedy možné předpokládat, že po naplnění všech cílů mise zaniknou. Nakonec dle některých autorů mezinárodní právo nestanovuje podmínku bezpodmínečně efektivní vlády.¹³⁰

Poslední závěr je však nezbytné podrobit jisté míře kritiky, jelikož prof. Crawford a rovněž i prof. Raić ve svých pracích vyzdvihují právě nezbytnost efektivní vlády.¹³¹ Prof. Raić pojmem efektivita míní schopnost orgánu vytvořit a udržet právní pořádek na celém území státu,¹³² efektivitu je možné též interpretovat jako zajištění minimálního standardu veřejného pořádku.¹³³ Je otázkou, zda by byla kosovská vláda takového výkonu schopna především s ohledem na problematické prosazování moci v rámci severu Kosova. Ten je osídlen především srbskou minoritou, která je v neutuchajícím sporu s centrální vládou. Lze však připustit argument, že z nedostatku efektivní kontroly nad částí území nelze automaticky vyvozovat neefektivitu vlády.

Ve věci prosazování se ve vnitřní sféře je také důležité zohlednit časové hledisko, není možné rozumně očekávat, že by se secesionistická entita dokázala prosadit směrem dovnitř ze dne na den, především pokud jejímu odtržení předcházela konflikt s mateřským státem. Přerod

¹²⁶ Tamtéž, čl. 3 písm. a).

¹²⁷ Tamtéž, čl. 3 písm. b).

¹²⁸ Tamtéž, čl. 3 písm. h).

¹²⁹ VIDMAR: *International Legal Responses ...*, s. 821.

¹³⁰ SVAČEK: *Mezinárodněprávní aspekty vzniku ...*, s. 87.

¹³¹ CRAWFORD: *Creation of States ...*, s. 32. Obdobně RAIĆ, David. *Statehood and the Law of Self-determination*. Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 62.

¹³² Tamtéž, s. 62.

¹³³ BUREŠ, Pavel. (Ne)sporná existence státu Palestina. Co ještě chybí Palestině k plnohodnotné státnosti? In BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. *Vznik a Uznání Státu Aktuální Pohled Mezinárodního Práva*. Praha: Leges, 2013, s. 46.

takovéto entity na stát je dlouhodobým procesem, který může v konečném důsledku trvat i několik let.

Dnes s odstupem osmi let od vyhlášení nezávislosti Kosova, lze konstatovat, že se postupně zvyšuje uplatňování efektivní kontroly a moci ze strany kosovské vlády. Dochází k postupnému omezování pravomocí mezinárodních misí působících na území Kosova, příkladem práce uvádí zánik Mezinárodního civilního představitele v Kosovu ke dni 10. září 2012. Vyzdvihnout lze taktéž vznik speciálního policejního týmu působícího na severu Kosova, tedy v oblasti osídlené především srbským obyvatelstvem, který je zajisté dalším krokem k efektivnímu výkonu vlády na tomto území.¹³⁴

Za zmínku rovněž stojí stav Evropské Unie,¹³⁵ ta pohlíží kriticky především na právní pořádek na území Kosova. EU vyzývá především, „*aby se parlament stal účinnější silou a zajistil za všech okolností soulad s vlastním jednacím řádem.*“¹³⁶ Dále také poukazuje na fakt, že „*se dosud nepodařilo dosáhnout výraznějšího pokroku v boji proti korupci na vysokých místech*“,¹³⁷ či že existuje velice malá vůle orgánů o skutečné zapojení občanské společnosti.¹³⁸ I přes tyto aspekty však EU aktivně jedná s kosovskou vládou jakožto představitelem Kosova.

Závěrem je možné shrnout, že míra efektivity vlády na území Kosova i se všemi výše uvedenými výhradami působí ve prospěch státnosti Kosova.

5.2.2 Způsobilost vstupovat do vztahů s jinými státy

Posledním atributem státnosti dle Montevidejské úmluvy je způsobilost entity vstupovat do vztahů s jinými státy, jinými slovy se jedná o prosazení se na mezinárodní scéně. Lze konstatovat, že v případech jednostranné secese má zcela zásadní význam institut uznání ze strany mezinárodního společenství,¹³⁹ jelikož se nový stát musí realizovat a vymezit vůči státu mateřskému a ostatním státům.

Prvně je nezbytné uvést, že k březnu 2016 bylo Kosovo uznáno ze strany 111 států z celkového počtu 193, které tvoří členskou základnu OSN, 23 z 28 členských států EU a 24 z 28 členských států NATO.¹⁴⁰ Kosovo se stalo rovněž členem několika mezinárodních organizací, od roku 2009 Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, od roku 2012 Evropské banky pro

¹³⁴ SVÁČEK: Mezinárodněprávní aspekty vzniku ..., s. 88.

¹³⁵ Dále jen EU.

¹³⁶ Usnesení Evropského parlamentu č. 2015/2893 (RSP) ze dne 4. února 2016 o zprávě o Kosovu za rok 2015 bod 7.

¹³⁷ Tamtéž, bod 19.

¹³⁸ Tamtéž, bod 13.

¹³⁹ Supreme Court of Canada, *Reference re Secession of Quebec*, ze dne 20. října 1998, 2 SCR 217/25506, § 143.

¹⁴⁰ Data dostupná na < <http://www.kosovothanksyou.com/> >.

obnovu a rozvoj a od roku 2015 Evropské atletické asociace.¹⁴¹ V loňském roce se Kosovo ucházelo i o členství v UNESCO, avšak nezískalo pro vstup požadovaný počet hlasů.¹⁴²

Dalším důkazem o prosazení se Kosova ve vnější sféře je podpis dohody o stabilizaci a přidružení mezi Evropskou Unií a Kosovem.¹⁴³ Tato dohoda je prvním smluvním vztahem mezi těmito dvěma subjekty a bezesporu prvním krokem k přijetí Kosova do EU. Mezi cíle předmětné dohody patří především provedení a institucionalizace reforem a umožnění navázání spolupráce s EU v řadě různých oblastí.¹⁴⁴

Za vyzdvihnutí nepochybně stojí i současná normalizace vztahů mezi Srbskem a Kosovem. Tu je možné deklarovat především na uzavření několika mezinárodních dohod. Příkladem lze uvést především tzv. Bruselskou dohodu ze dne 19. dubna 2013, v té obě strany vyjádřily vůli navzájem si nebránit v přístupových řízeních k EU. Dále je možné zmínit např. dohodu o vybudování sdružení/společenství srbských obcí v Kosovu ze dne 25. srpna 2015, dohodu o pojištění vozidel z června 2015 či dohodu o soudnictví z února 2015.¹⁴⁵ Je však nezbytné podotknout, že veškerá diplomatická jednání mezi Bělehradem a Prištinou se vždy uskutečnila v Bruselu. K dnešnímu dni není evidované jediné oficiální diplomatické setkání představitelů obou vlád na území Srbska či Kosova.

Lze rekapitulovat, že v posledních 8 letech se Kosovo bezesporu prosadilo na mezinárodní scéně jako suverénní stát. To bylo prokázáno jak s ohledem na mezinárodní uznání ze strany třetích států, tak členství Kosova v mezinárodních organizacích a v neposlední řadě i s ohledem na vznikající bilaterální vztahy s mateřským státem. Autor této práce se domnívá, že výše uvedené argumenty jednoznačně naplňují obsahový rámec posledního atributu státnosti dle Montevidejských kritérií.

Dle názoru autora je zřejmé, že Kosovo bezesporu konstituovalo stát a stalo se tak rovnoprávným subjektem mezinárodního práva tvořícím součást mezinárodního společenství. Kosovo vystupuje jako stát ve všech potřebných aspektech od prosazení se ve vlastních hranicích až po členství v mezinárodních organizacích. Lze pozorovat, že i ze strany mateřského státu, který se uznání Kosova za stát vehementně brání, dochází k postupné změně postoje. Srbsko v současnosti ke Kosovou přistupuje jako k subjektu mezinárodního práva, důkazem budiž uzavřené bilaterální mezinárodní smlouvy.

¹⁴¹ *U.S. relations with Kosovo* [online]. state.gov, 17. března 2016 [cit. 28. března 2016]. Dostupné na <<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm>>.

¹⁴² Celkově hlasovalo 142 států, 92 států se vyjádřilo pro vstup Kosova do UNESCO, 50 států bylo proti. Hlasování se nezúčastnilo 29 států. Kosovu by pro vstup do UNESCO přitom postačilo získat 95 hlasů.

¹⁴³ Dále jen EU

¹⁴⁴ Usnesení Evropského parlamentu č. 2015/2893 (RSP) ze dne 4. února 2016 o zprávě o Kosovu za rok 2015, bod 1.

¹⁴⁵ Tamtéž, bod 4.

5.3 Secese Kosova – precedent?

Vznik kosovské státnosti bezpochyby vědomě či nevědomě otevřel pomyslné dveře pro další secesionistická hnutí ve světě. I z tohoto důvodu musely jednotlivé státy mezinárodního společenství pečlivě zvažovat svoji pozici v celé kauze a jejich přístup ke Kosovu. Je nesporným, že tato pozice byla často determinována i s ohledem na jejich vlastní politické/bezpečnostní/ekonomické zájmy v regionu či vnitropolitickou situaci.

Otázkou, kterou si je v této souvislosti nezbytné klást, jest, zda je možné vnímat způsob vzniku Kosova jako precedent, tedy jistou formu posvěcení pro další secesionistická hnutí. V únoru 2008 pronesl ruský prezident Vladimír Putin následující: „*Kosovo je děsivý precedent. Ve své podstatě bortí celý mezinárodní systém, který přetrval ne desetiletí ale staletí.*“¹⁴⁶ Lze opravdu tímto způsobem nahlížet na secesi Kosova a vznik kosovské státnosti? Během posudkové řízení před MSD mnoho států argumentovalo proti precedentnímu charakteru kauzy a vyzdvihovalo *sui generis* charakter celého případu.¹⁴⁷ Předkládaná kapitola si určuje za cíl s odstupem 8 let od vyhlášení nezávislosti Kosova kriticky zhodnotit, zda Kosovo (ne)vytvořilo precedent.

Pro účely této kapitoly je nezbytně nutné nejdříve vymezit pojem precedent. Pojem precedent je v souvislosti s Kosovem primárně vnímán ve dvou rovinách. První můžeme označit za rovinu mezinárodních vztahů,¹⁴⁸ tu druhou za rovinu právní. V první rovině je pojem precedent používán pro označení událostí, které byly politicky natolik významné, že jsou využívány ve formě argumentu např. při diplomatických jednáních. V právním odvětví je pojem precedent chápán v užší formě, tedy jako „*rozhodnutí..., které platí nejen mezi stranami sporu, ale i obecně jako právní norma.*“¹⁴⁹ Je nutné podotknout, že v mezinárodním právu nemá rozhodnutí či posudek MSD závazný charakter *erga omnes*, nejedná se tedy o pramen práva ve formálním slova smyslu. Avšak je zde patrná snaha o koherentní a konsistentní uplatňování norem pro obdobné případy.¹⁵⁰

V rovině mezinárodních vztahů je možné konstatovat, že Kosovo se stalo často užívaným argumentem.¹⁵¹ Nauka o mezinárodních vztazích dochází k jednoznačnému závěru, že Kosovo je

¹⁴⁶ *Kosovo precedent terrifying: Putin* [online]. thestar.com, 22. února 2008 [cit. 29. března 2016]. Dostupné na <http://www.thestar.com/news/world/2008/02/22/kosovo_precedent_terrifying_putin.html>.

¹⁴⁷ *Srovnaj Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Written Statement of Germany, s. 26; obdobně písemné stanovisko Chorvatska, Slovinska, Spojených Států Amerických či Velké Británie.

¹⁴⁸ Rovněž se lze setkat s označením rovina politická.

¹⁴⁹ HENDRYCH, Dušan, a kol. *Právníký slovník* [online]. beck-online.cz, [cit. 01. dubna 2016]. Dostupné na: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

¹⁵⁰ BORGÉN: *Is Kosovo a Precedent?* ..., [cit. 01. dubna 2016].

¹⁵¹ Naposledy byl využit v rámci ukrajinské krize, kdy V. Putin konstatoval: „*Precedens, který naši západní kolegové stvořili vlastníma rukama ve velmi podobné situaci, když odsouhlasili jednostranné oddělení Kosova od Srbska a označili ho za legitimní a nepotřebující soublas úřadů původní země. To je to samé, co dělá nyní Krym.*“ Think-tank Evropské hodnoty. *Nejčastější Ruské*

natolik silným politickým argumentem, že jej bezpochyby v této rovině lze označit za precedent.¹⁵² Tomuto vnímání dávají za pravdu i současná politická vyjádření, která Kosovo precedentem titulují.¹⁵³

Jak práce již dříve uvedla, poradní posudek MSD se omezil na konstatování obecně přijatých názorů a k problematice *jus secedendi* nepřispěl žádnými novými poznatky. V důsledku předmětného rozhodnutí tedy v právní rovině nedošlo ke vzniku žádných nových závěrů, které by mohly být v budoucnu aplikovány pro další případy.

V tomto smyslu se též vyjádřila značná většina západních států, které označují Kosovo za případ *sui generis*.¹⁵⁴ Je tomu tak především kvůli velice specifickým historickým a faktickým okolnostem. Z historických okolností je vyzdvihován především rozpad Socialistické federativní republiky Jugoslávie,¹⁵⁵ přičemž secese Kosova je vnímána jako uzavření procesu rozpadu SFRJ.¹⁵⁶

Z právních okolností lze vyzdvihnout především přijetí rezoluce 1244 RB OSN, v důsledku které došlo k omezení suverenity Srbska nad územím Kosova a vzniku mezinárodní správy. Dále je nutné taktéž poukázat na hrubé porušování základních lidských práv a svobod kosovských Albánců ze strany tehdejšího Miloševićova režimu. Rovněž nesmí být opomenuta bezprecedentní humanitární intervence ze strany NATO, která se odehrála v roce 1999 a jejímž cílem bylo této humanitární katastrofě zabránit.

Autor této práce se domnívá, že výše uvedené argumenty z Kosova vskutku vytvářejí případ *sui generis* v oblasti mezinárodního práva. Avšak je nezbytné se kriticky vymezit vůči prvnímu výše uvedenému argumentu. Dle závěrů formulovaných Badinterovou komisí byl proces rozpadu SFRJ ukončený ke dni 4. června 1992 a tímto dnem se stal tento stát nadále neexistujícím.¹⁵⁷ Dle názoru autora proto jednoznačně nelze secesi a vznik Kosova směřovat se zánikem SFRJ. Je ale nezpochybnitelné, že rozpad Jugoslávie tvoří nedílnou součást kontextu, ve kterém došlo ke vzniku Kosova,¹⁵⁸ je to právě v korelaci s ostatními uvedenými okolnostmi ať již

mýty a lži o ukrajinské krizi [online]. lidovky.cz, 20. srpna 2015 [cit. 30. března 2016]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/galeriedokumentu.aspx?dg=284&c=A150820_135837_in_zahranici_msl&slide=5>.

¹⁵² BORGÉN, J. Christopher. Introductory note to Kosovo's Declaration of Independence. *International Legal Materials*, 2008, roč. 47, č. 4, s. 464.

¹⁵³ Např. BRÁDKOVÁ, Hana. *Západ a právo na sebeurčení? Kosovský precedent na Krymu znovu ožívá* [online]. ceskatelevize.cz, 12. března 2014 [cit. 06. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1044021-zapad-a-pravo-na-sebeurceni-kosovsky-precedent-na-krymu-znovu-oziva>>.

¹⁵⁴ TRIFUNOVSKA, Snežana. The Impact of the 'Kosovo Precedent' on Self-Determination Struggles. In SUMMERS, James (ed.). *Kosovo: A Precedent?*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 377.

¹⁵⁵ Dále jen SFRJ nebo Jugoslávie.

¹⁵⁶ Report on Kosovo's future status. UN doc. S/2007/168/Add.1 §16 ze dne 26. března 2007. Obdobně Statement of permanent representative of Belgium in the Security Council, UN. Doc. S/PV/5839 ze dne 18. února 2008.

¹⁵⁷ TÜRK, Daniel. Recognition of States: Comment. *European Journal of International Law*, 1993, roč. 4, č. 1, s. 88.

¹⁵⁸ JOVANOVIĆ, A. Miodrag. Is Kosovo and Metohija Indeed 'Unique case'? In SUMMERS, James (ed.). *Kosovo: A Precedent?*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 349-351.

porušováním lidských práv ze strany centrální vlády či přijetím rezoluce 1244, ze kterých vyvěrá unikátnost kosovské secese.

Okrajově je možné uvést, že část právní nauky odůvodňující vznik Kosova uplatněním práva na nápravnou secesi, se domnívá, že ke vzniku dílčího precedentu přeci došlo. Ten spatřují ve výkladu pojmu národ. Do secese Kosova byl pojem národ vykládán především ve smyslu jistého unikátního etnika, tedy velice restriktivním způsobem. Oproti tomu lze spatřovat výkladový posun v případě Kosova, kdy pojem národ byl vykládán ve smyslu etnicky homogenní enklávy.¹⁵⁹ Na toto nebezpečí taktéž poukázal ve svém nesouhlasném stanovisku soudce Koroma.¹⁶⁰ V současnosti však stále není možné konstatovat, že toto výkladové pravidlo bylo jednoznačně mezinárodním společenstvím přijato.

I přes výše uvedené se secesionistická hnutí nadále dovolávají svého práva na odtržení od mateřského státu s odkazem na případ Kosova. Naposledy se tak stalo dne 11. března 2014, kdy došlo na Ukrajině k vyhlášení nezávislého a svrchovaného Krymského státu a to v důsledku přijetí Deklarace nezávislosti Autonomní republiky Krym a města Sevastopol Nejvyšší radou Krymu. Tato deklarace se přímo ve svém znění, konkrétně preambuli, dovolává případu Kosova,¹⁶¹ což opětovně zažehlo diskuzi o případném precedentním charakteru kosovské secese. Dle názoru autora je však analogie Kosova a Krymu nepřijatelná především s ohledem na rozdílnost obou případů, což bude prokázáno v následující podkapitole.

5.3.1 Diferenciace Krymu a Kosova

Dříve než bude přistoupeno k rozboru jednotlivých rozdílných aspektů obou kauz, je třeba nejdříve poukázat na některé společné rysy případu Kosova a Krymu. V obou případech se tvůrci deklarací obdobně dovolávali práva národů na sebeurčení.¹⁶² Srbská i ukrajinská ústava shodně definovala tato území jako autonomní jednotky,¹⁶³ přičemž těmto územím nebylo garantováno právo na secesi. Poukázat, je třeba i na skutečnost, že obě ústavy shodně ve svém znění vyzdvihují zásady teritoriální integrity a suverenity.¹⁶⁴ V obou situacích byly rovněž přijaty deklarace nezávislosti a nové státy byly konstituovány formou jednostranného odtržení od státu mateřského, který k takovému aktu nedal souhlas. Z výše uvedeného je patrná existence jistých aspektů, které nepochybně zlákal tvůrce krymské deklarace, aby se odkázali na případ Kosova.

¹⁵⁹ BORGES: *Is Kosovo a Precedent?* ..., [cit. 01. dubna 2016].

¹⁶⁰ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010*, Dissenting Opinion Judge Koroma, §4.

¹⁶¹ „... taking into consideration the confirmation of the status of Kosovo...“ Deklarace nezávislosti autonomní republiky Krym a města Sevastopol ze dne 11. března 2014, preambule.

¹⁶² Deklarace nezávislosti autonomní republiky Krym a města Sevastopol ze dne 11. března 2014, čl. 1.

¹⁶³ Ústav Republiky Srbie br. 98/2006 ze dne 30. září 2006, čl. 182. Ústava Ukrajiny ze dne 28. června 1996, čl. 133.

¹⁶⁴ Ústav Republiky Srbie br. 98/2006 ze dne 30. září 2006, čl. 8. Ústava Ukrajiny ze dne 28. června 1996, čl. 2 odst. 3.

Práce se nyní zaměří na jednotlivé rozdílné aspekty, které dle mínění autora jednoznačně obě kauzy odlišují a vyznívají ve prospěch *sui generis* charakteru Kosova.

Prvním a nejstěžejnějším rozdílem mezi oběma případy je existence mezinárodní správy na území Kosova, která vznikla v důsledku již notoricky zmiňované rezoluce 1244. Jak bylo v práci již dříve uvedeno, na území Kosova působí značné množství mezinárodních orgánů a misí, které až nyní postupně omezují a ukončují svoji činnost. Oproti tomu území Krymu se nikdy ve své historii pod obdobnou mezinárodní správou neocitlo. Bez dalšího je třeba v souvislosti s rezolucí 1244 též uvést, že suverenita Ukrajiny nad územím Krymu nebyla nikdy ze strany mezinárodního společenství omezena.

Druhý rozdíl spočívá v problematice porušování lidských práv. Obyvatelé Kosova byly dlouhodobě a systematicky podrobeni hrubému porušování základních lidských práv ze strany Miloševićova centrálního režimu, tento útlak je poměrně dobře zdokumentovaný.¹⁶⁵ Dle některých zdrojů bylo ruský hovořící obyvatelstvo Krymu rovněž podrobena útokům a persekuci ze strany vlády, která vznikla po svržení prezidenta Janukoviče. V této souvislosti je odkazováno např. na pokus o zrušení jazykového zákona. Jednoznačně však nelze hovořit o systematickém a dlouhodobém porušování lidských práv. Je otázkou, zda k takovému porušování potenciálně mohlo vůbec dojít, především vzhledem ke skutečnosti, že se Krym krátce po svržení prezidenta Janukoviče ocitl mimo moc ukrajinských úřadů.¹⁶⁶

Třetím aspektem, ve kterém je třeba obě situace důsledně rozlišovat, jsou mezinárodní vojenské intervence. V případě Kosova hovoříme o tzv. humanitární intervenci ze strany NATO, která probíhala od března do června roku 1999. Jejím hlavním cílem bylo zamezit humanitární krizi na tomto území, část právní nauky vnímá tuto intervenci rovněž ve smyslu jisté asistence v boji proti tyranii.¹⁶⁷ Ač se zpočátku jednalo o akci bez autorizace RB OSN, *ex post* došlo k její legalizaci. Zabýváme-li se mezinárodní vojenskou intervencí v rámci ukrajinské krize, hovoříme o dvou rovinách přítomnosti cizích vojenských složek na území Ukrajiny. První rovinu tvoří přítomnost ruských vojáků v krymské domobraně, tou druhou je vojenská intervence ze strany Ruské federace za účelem ochrany vlastních občanů žijících na území Krymu.¹⁶⁸ Je nutné zdůraznit, že žádné z těchto jednání nebylo schváleno RB OSN. Takováto akce ruských sil na území Krymu tudíž bezpochyby porušila obecné zásady mezinárodního práva především zásadu

¹⁶⁵ Srovnej *Kosovo war crimes chronology* [online]. hrw.org, [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na: <<https://www.hrw.org/legacy/campaigns/kosovo98/timeline.shtml>>.

¹⁶⁶ BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodněprávní aspekty ..., s. 4.

¹⁶⁷ TESÓN, R., Fernando. Kosovo: A powerful precedent for the doctrine of humanitarian intervention. *Amsterdam law forum*. 2009, roč. 1, č. 2, s. 42.

¹⁶⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodněprávní aspekty ..., s. 7.

zdržení se vměšování se do vnitrostátních záležitostí a teritoriální integrity státu.¹⁶⁹ Taktéž se lze setkat s kvalifikací tohoto jednání ze strany Ruska jako aktu agrese ve smyslu čl. 1 a čl. 39 Charty OSN, či ozbrojeného útoku ve smyslu čl. 51 Charty OSN.¹⁷⁰ Lze tedy uzavřít, že ač byla humanitární intervence na území Kosova ze strany NATO přinejmenším kontroverzní, mezinárodní společenství ji vnímalo jako legitimní a především došlo k její následné legalizaci ze strany OSN. Oproti tomu současná ruská intervence na území Ukrajiny bezpochyby zakládá porušení mezinárodního práva.

Posledním aspektem, který obě události odlišuje, je otázka mezinárodního uznání. Den po vyhlášení nezávislosti Kosova došlo k jeho uznání ze strany 8 států¹⁷¹ a do konce měsíce února roku 2008 Kosovo uznalo 21 států.¹⁷² Otázku mezinárodního uznání Krymské republiky je komplikované zodpovědět, především kvůli jejímu bezprostřednímu začlenění do Ruské federace.¹⁷³ Navzdory tomu se lze odkázat na Rezoluci VS OSN ze dne 24. března 2014 týkající se teritoriální integrity Ukrajiny.¹⁷⁴ V této rezoluci se vyjádřilo 100 států ve prospěch suverenity Ukrajiny a především ve prospěch její teritoriální integrity v rámci mezinárodně uznaných hranic, 11 států hlasovalo proti a 58 se zdrželo, či bylo nepřítomno hlasování. V souvislosti s problematikou uznání, je taktéž možné poukázat na doktrínu neuznání (*the doctrine of obligatory non-recognition*), dle které státy nesmí uznat územní entitu za stát, pokud vznikla v důsledku porušení mezinárodního práva.¹⁷⁵ Dle názoru autora je toto porušení možné spatřovat v začlenění Krymu do Ruské federace bez předchozího souhlasu mateřského státu.

Zhodnotíme-li výše uvedené poznatky, secese Krymu a Kosova sdílí několik velice podobných aspektů. Navzdory tomu nelze připustit argument vzniku kosovské státnosti ve prospěch secese Krymu. Kapitola prokázala, že oba případy se vzájemně drasticky liší a to přinejmenším ve čtyřech aspektech, tudíž je není možné vzájemně směšovat a je třeba na ně nahlížet jednotlivě. I s plynutím času si tak Kosovo stále drží charakter *sui generis* případu a nic prozatím nenaznačuje, že by tomu v budoucnosti mělo být jinak.

¹⁶⁹ Práce tímto tvrzením nezpochybnuje existenci tzv. Chartovského paktu z roku 2010 a existenci bilaterálních dohod mezi Ukrajinou a Ruskou federací o přítomnosti ruských sil na území Ukrajiny. Avšak dle Dohody o statusu a podmínkách pobytu, která byla mezi státy uzavřena, nejsou příslušníci ruských vojenských sil oprávněni vykonávat takovou činnost, jež by vedla k narušení územní celistvosti Ukrajiny, potažmo její suverenity (čl. 6 odst. 1). Přičemž nelze jinak než konstatovat, že ruské jednotky se v rámci výše uvedeného jednání tohoto nepochybně dopustily. K této problematice podrobněji v BÍLKOVÁ, Veronika. Mezinárodněprávní aspekty ..., s. 8 a násl.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 10.

¹⁷¹ Afganistán, Costa Rica, Albánie, Francie, Senegal, Turecko, Velká Británie, Spojené Státy Americké.

¹⁷² Data dostupná na < <http://www.kosovothanksyou.com/>>.

¹⁷³ Jak bylo již uvedeno, k vyhlášení nezávislosti došlo dne 11. března 2014. Dne 18. března 2014 byla podepsána *Smlouva o přijetí Republiky Krym do Ruské federace a vytvoření nových subjektů v rámci Ruské federace*, která byla následně ratifikována a vstoupila v platnost dne 21. března 2014.

¹⁷⁴ Rezoluce VS OSN A/68/L.39 ze dne 24. března 2014.

¹⁷⁵ MARXEN, Christian. The Crimea Crisis – An International Law Perspective. *Heidelberg Journal of International Law*. 2014, roč. 74, č. 2, s. 390.

6 Závěr

Předkládaná práce byla zaměřena na problematiku oblasti unilaterální secese a jejího postavení v rámci současného mezinárodního práva. Zároveň se práce věnovala otázkám souvisejícím se vznikem státnosti Kosova. Nejdůležitější teze diplomové práce je možné sumarizovat následovně.

S ohledem na obsahovou nejasnost pojmu unilaterální secese v mezinárodním právu, práce tento pojem definovala v souladu s převažujícími doktrinárními názory, především je vyzdvížena důležitost jednostrannosti a neexistence konsenzu ze strany mateřského státu. Autor kladl důraz na striktní vymezení unilaterální secese vůči pojmu devoluce, který je s rozebíraným institutem směřován.

V práci byl formulován závěr, že právo na jednostranné odtržení od mateřského státu bylo možné realizovat pouze v rámci období dekolonizace, které je velice specifické svým kontextem, především existencí nesamosprávných území. Autor dospěl k závěru, že mimo rámec dekolonizace není externí aspekt práva na sebeurčení aplikovatelný a převažuje státocentrický charakter mezinárodního práva s výkladem ve prospěch zásady územní celistvosti, čímž se *jus secedendi* bezpochyby v současnosti stalo normou obsoletní.

V samostatné kapitole byl rozebrán institut nápravné secese s důrazem na její teoretické vymezení a právní ukotvení. Autor připouští, že institut nápravné secese je v právní nauce hojně diskutovaným tématem, avšak různorodost prezentovaných názorů neumožňuje vyvození jednoznačného závěru a to především co do kritérií, které je nezbytné pro jeho uplatnění naplnit. Autor jednoznačně odmítl, že by právní nauka mohla být využita jako podpůrný pramen mezinárodního práva v souladu s čl. 38 odst. 1 písm. d) Statutu MSD. Nápravná secese taktéž nenachází oporu ve formálních pramenech mezinárodního práva, výjimku tvoří několik minoritních soudních rozhodnutí. Zhodnocen byl taktéž význam poradního posudku MSD ve věci Kosova v problematice nápravné secese, především se práce zaměřila na stanoviska jednotlivých států, přičemž lze konstatovat, že ani zde není možné dohledat konsistentní názory (*opinio iuris*). Práce formuluje názor, že nápravná secese netvoří součást právního stavu *de lege lata*.

Práce konstatuje, že v důsledku kosovského případu nedošlo ke změně mezinárodní regulace práva na jednostranné odtržení. Právo na unilaterální secesi tak nadále zůstává v oblasti mezinárodněprávní neutrality a je vnímáno jako pouhý fakt.

Poslední kapitola je věnována otázce vzniku kosovské státnosti a výše uvedenému posudku MSD. Práce nejdříve analyzovala problematické aspekty poradního posudku. Autor uvedl, že soud v předmětné věci zaujal velice formalistický přístup a nevyužil šanci elaborovat na téma práva národů na sebeurčení a práva na jednostranné odtržení. Dle mínění autora, MSD

k objasnění problematiky secese tímto posudkem nijak významně nepřispěl, i přesto však posudek přinesl zajímavé dílčí závěry, především k aplikovatelnosti zásady teritoriální integrity výlučně mezi státy.

Další část kapitoly byla věnována problematice Kosova a jeho státnosti. Práce formulovala závěr, že v současnosti Kosovo naplňuje veškeré kritéria státnosti dle Montevidejské úmluvy z roku 1933. Mezinárodní správa působící na území Kosova je postupně omezována a lze předpokládat její kompletní zánik. Vyzdvihována je taktéž pozvolná normalizace vztahů mezi Kosovem a mateřským Srbskem, což je deklarováno na příkladu několika bilaterálních smluv mezi oběma subjekty. S odstupem 8 let od vyhlášení nezávislosti Kosova je tak možné, dle mínění autora, vyslovit závěr, že o existenci Kosova jako státu již nemůže být nejmenších pochyb.

I přesto zůstává vznik kosovské státnosti nadále kontroverzním tématem a nejednen stát vyslovil obavy o jeho vlivu na mezinárodní společenství, především o možném precedentu pro budoucí secesionistické entity. Práce na základě analýzy rozličných zdrojů dochází k závěru, že v rovině právní nelze Kosovo vnímat jinak než jako *sui generis* případ, avšak zároveň kvituje vznik precedentu v oblasti mezinárodních vztahů. Práce výše uvedené následně prokazuje na případu secese Krymu, v rámci které se autoři Deklarace nezávislosti Krymské republiky a města Sevastopol případu Kosova výslovně dovolávali. Autor proto vyzdvihuje 4 základní rozdíly faktické a právní mezi oběma případy a formuluje závěr, že případem Kosova nelze relevantně argumentovat ve prospěch secese Krymu, což pouze podtrhuje autorův závěr, že Kosovo v mezinárodním právu nekonstitovalo precedent a že na vznik státnosti Kosova je třeba nahlížet jako na případ *sui generis*.

Seznam použitých zdrojů (bibliografie)

MONOGRAFIE

1. CASSESE, Antonio. *Self-Determination of Peoples A Legal Reprisal*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. ISBN 978-0-521-63753-7.
2. CRAWFORD, James. *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 01-992-2842-6.
3. ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-728-9.
4. DAVID, Vladislav a kol. *Mezinárodní právo veřejné s kauzistikou*. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-86-8.
5. MALENOVSKÝ, Jiří. *Mezinárodní právo veřejné a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště k právu českému*. Brno: Masarykova Univerzita, 2004. ISBN 80-210-3375-4.
6. MRÁZEK, Josef. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-08-3.
7. PAVKOVIC, Aleksandar, RADAN, Peter. *Creating New States Theory and Practise of Secession*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited, 2007. ISBN 978-0-7546-7163-3.
8. POTOČNÝ, Miroslav, ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné - Zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 80-7179-801-0.
9. RAIĆ, David. *Statehood and the Law of Self-determination*. Hague: Kluwer Law International, 2002, ISBN 978-9041118905.
10. ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus a Etické teorie, Allen Buchanan a jeho kritici*. Brno: Barister&Principal, 2014. ISBN 978-80-7485-037-0.

PŘÍSPĚVEK VE SBORNÍKU

1. BUREŠ, Pavel. (Ne)sporná existence státu Palestina. Co ještě chybí Palestině k plnohodnotné státnosti? In BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVAČEK, Ondřej. *Vznik a Uznaní Státu Aktuální Pohled Mezinárodního Práva*. Praha: Leges, 2013, s. 39-62. ISBN 978-80-87576-83-0.
2. BURRI, Thomas. Secession in the CIS: Causes, Consequences and Emerging principles. In WALTER, Christian, UNGERN-STERNBERG, Antje, ABUSHOV, Kavus (ed.). *Self-determination and secession in international law*. Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 138-156. ISBN 978-0-19-870237-5.
3. COGGINS I., Bridget. The History of Secession: An Overview. In PAVKOVIC, Alexandar (ed.). *The Ashgate Research Companion to Secession*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2011. s. 23-44. ISBN 9780754677024.

4. DUGARD, John, RAIČ, David. The role of recognition in the law and practise of secession. In KOHEN G., Marcelo (ed.). *Secession International Law Perspectives*. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 94-137. ISBN 978-0-521-84928-9.
5. JOVANOVIĆ, A. Miodrag. Is Kosovo and Metohija Indeed 'Unique case'? In SUMMERS, James (ed.). *Kosovo: A Precedent?*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 345-37. ISBN 978-9004-17599-0.
6. THÜRRER, Daniel, BURRI, Thomas. Self – Determination. In WOLFRUM, Rüdiger (ed.). *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume IX*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 656-664. ISBN 0199291683.
7. SCHWIETZKE, Joachim. Fourteen Points of Wilson (1918). In WOLFRUM, Rüdiger (ed.). *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume IV*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 206-207
8. SVÁČEK, Ondřej. Mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. In BUREŠ, Pavel, FAIX, Martin, SVÁČEK, Ondřej. *Vznik a Uznání Státu Aktuální Pobled Mezinárodního Práva*. Praha: Leges, 2013, s. 64-85. ISBN 978-80-87576-83-0.
9. TOMUSCHAT, Christian. Self-Determination in Post-Colonial World. In TOMUSCHAT, Christian (ed.) *Modern Law of Self-Determination*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1993, s. 1-20 . ISBN 0-7923-2351-3.
10. TOMUSCHAT, Christian. Secession and Self-Determination. In KOHEN G., Marcelo (ed.). *Secession International Law Perspective*. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 23-45. ISBN 978-0-521-84928-9.
11. TRIFUNOVSKA, Snežana. The Impact of the 'Kosovo Precedent' on Self-Determination Struggles. In SUMMERS, James (ed.). *Kosovo: A Precedent?*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011, s. 375-394. ISBN 978-9004-17599-0.
12. VIDMAR, Jure. Unilateral Declarations of Independence in International Law. In: FRENCH, Duncan (ed.). *Statehood and Self-Determination: Renouncing Tradition and Modernity in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, s. 60-78. ISBN 978-1-10702933-0.

ODBORNÝ ČASOPIS

1. DRIEST F., Simone. Crimea's Separation from Ukraine: An Analysis of the Right to Self-Determination and (remedial) Secession in International Law. *Netherlands International Law Review*. 2015, roč. 62, s. 329-363.
2. GRANT D., Thomas. Regulating the Creation of States, From Decolonization to Secession. *Journal of International Law and Relations*, 2009, roč. 5., č. 2, s. 11-57

3. FAIX, Martin. Od práva na sebaurčenie k unilaterálnej secesii? *Právnik*, 2014, roč. 153, č. 12, s. 1117-1132.
4. FOX, H. Gregory. Self-Determination in the Post-Cold War ERA. A New Internal Focus. *Michigan journal of international law*, 1995, roč. 16, s. 733-760
5. HANNUM, Hurst. Rethinking Self-Determination. *Virginia Journal of International Law*, 1993, roč. 34, č. 1, s. 1-69.
6. HANNUM, Hurst. The Advisory Opinion on Kosovo: An Opportunity Lost, or a Poisoned Chalice Refused? *Leiden Journal of International Law*. 2015, roč. 24, č. 1, s. 155-161.
7. JACOBS, Dov, RADI, Yannick. Waiting for Godot: An Analysis of the Advisory Opinion on Kosovo. *Leiden Journal of International Law*. 2011, roč. 24, č. 2, s. 331-353
8. MARXEN, Christian. The Crimea Crisis – An International Law Perspective. *Heidelberg Journal of International Law*. 2014, roč. 74, č. 2, s. 367-391.
9. MELLER, E. Samuel. The Kosovo Case: An Argument for Remedial Declaration of Independence. *Georgia Journal of International and Comparative Law*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 834-866.
10. ORAKHELASHVILI, Alexander. Statehood, Recognition and United Nations System: A unilateral Declaration of Independence in Kosovo. *Max Planck Yearbook of United Nations Law*, 2008, roč. 12. s. 1-44.
11. TESÓN, R., Fernando. Kosovo: A powerful precedent for the doctrine of humanitarian intervention. *Amsterdam law forum*. 2009, roč. 1, č. 2, s.42-48.
12. TÜRK, Daniel. Recognition of States: Comment. *European Journal of International Law*, 1993, roč. 4, č. 1, s. 66-91.
13. RYNGAERT, Cedric, GRIFFIONEN, Christine. The Relevance of the Right to Self-Determination in the Kosovo Matter: In Partial Response to the Agora Papers. *Chinese Journal of International law*, 2009, roč. 8, č. 3, s. 573-587.
14. VIDMAR, Jure. International Legal Responses to Kosovo's Declaration of Independence. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2009, roč. 42, č. 3, s. 779-851.
15. VIDMAR, Jure. Conceptualizing Declaration of Independence in International Law. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2012, roč. 32, č. 1, s. 153-177.
16. VIDMAR, Jure. The Kosovo Advisory Opinion Scrutinized. *Leiden Journal of International Law*. 2011, roč. 24, č. 2, s. 355-383.
17. WELLER, Marc. Modesty Can Be a Virtue: Judicial Economy in the ICJ Kosovo Opinion? *Leiden Journal of International Law*. 2011, roč. 24, č. 1, s. 127-147.

ROZHODNUTÍ A POSUDKY MEZINÁRODNÍCH ORGÁNŮ

1. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010.
2. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Declaration of Judge Simma.
3. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Declaration of Judge Tomka.
4. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Dissenting Opinion Judge Koroma.
5. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Separate Opinion Judge Keith.
6. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Written Statement of Azerbaijan.
7. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Written Statement of Germany.
8. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Written Statement of China.
9. *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, Written Statement of the Netherlands.
10. *Katangese Peoples' Congress v. Zaire*, African Commission on Human Rights and Peoples' Rights, Comm. No.75/92 z roku 1995.

ROZHODNUTÍ A POSUDKY NÁRODNÍCH SOUDŮ

1. *Reference re Secession of Quebec*, 2 SCR 217/25506, ze dne 20. října 1998, Supreme Court of Canada.

PRIMÁRNÍ ZDROJE

1. Africká charta lidských práv a práv národů ze dne 27. června 1981 (OAU doc. CAB/LEG/67/3 Rev. 5).
2. Atlantická charta ze dne 14. srpna 1941.
3. Deklarace nezávislosti autonomní republiky Krym a města Sevastopol ze dne 11. března 2014.
4. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech ze dne 19. prosince 1966.
5. Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech ze dne 19. prosince 1966.

6. Společná akce rady 2008/124/SZBP ze dne 4. února 2008, o Misi Evropské Unie v Kosovu na podporu právního státu.
7. Report on Kosovo's future status. UN doc. S/2007/168/Add.1 ze dne 26. března 2007.
8. Rezoluce Rady Bezpečnosti Organizace spojených národů č. 1251 ze dne 29. června 1999.
9. Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů A/RES/63/3 (A/63/L.2). Request for an advisory opinion, Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence by the Provisional Institutions of Self-Government of Kosovo ze dne 8. října 2008.
10. Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů č. XV ze dne 14. prosince 1960.
11. Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů A/RES/25/2625 ze dne 24. října 1970.
12. Rezoluce Valného shromáždění Organizace spojených národů A/68/L.39 ze dne 24. března 2014
13. Usnesení Evropského parlamentu č. 2015/2893 (RSP) ze dne 4. února 2016 o zprávě o Kosovu za rok 2015.
14. Ustav Republike Srbije br. 98/2006 ze dne 30. září 2006
15. Úmluva o právech a povinnostech států (Montevidejská úmluva) ze dne 26. prosince 1933.
16. Ústava Ukrajiny ze dne 28. června 1996.
17. Vídeňská deklarace a akční program ze dne 25. června 1993.
18. Zakon br. 03/L-053 o nadležnostima, odabiru i raspodeli sudskih predmeta i tužiocima EULEX-a misije na Kosovu.
19. Závěrečný akt Helsinské konference ze dne 1. srpna 1975.
20. Zpráva Mezinárodní komise právníků ve věci poradního posudku k jistým právním aspektům Áalandských ostrovů, Rada Společnosti národů z roku 1920.
21. Zpráva Mezinárodního výboru právníků, Rada Společnost národů, dok. B7 21/68/106 z roku 1921.

INTERNETOVÁ STRÁNKA

1. ANDERSON, Glen. *Secession in International Law and Relations: What Are We Talking About?* [online]. digitalcommons.lmu.edu, 01. července 2013 [cit. 16. února 2016]. Dostupné na

- <http://digitalcommons.lmu.edu/do/search/?q=author_lname%3A%22Anderson%22%20author_fname%3A%22Glen%22&start=0&context=1609392>
2. BORGÉN, J. Christopher. *350. Is Kosovo a Precedent? Secession, Self-Determination and Conflict Resolution* [online]. Wilsoncenter.org, [cit. 19. února 2015]. Dostupné na <<http://www.wilsoncenter.org/publication/350-kosovo-precedent-secession-self-determination-and-conflict-resolution>>
 3. BORGÉN J., Christopher. *Kosovo's declaration of independence: self-determination, secession and recognition* [online]. asil.org, 29. února 2008 [cit. 15. února 2016]. Dostupné na <<https://www.asil.org/insights/volume/12/issue/2/kosovos-declaration-independence-self-determination-secession-and>>
 4. BRÁDKOVÁ, Hana. *Západ a právo na sebeurčení? Kosovský precedent na Krymu znovu ožívá* [online]. ceskatelevize.cz, 12. března 2014 [cit. 06. dubna 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1044021-zapad-a-pravo-na-sebeurceni-kosovsky-precedent-na-krymu-znovu-oziva>>
 5. CRAWFORD, James. *State Practise and International Law in Relation to Unilateral Secession* [online]. tamilnation.co, [cit. 17. února 2016]. Dostupné na <<http://tamilnation.co/selfdetermination/97crawford.htm#law>>
 6. *Dačić: Srbija naravno neće podržati članstvo Kosova u UN* [online]. blic.rs, 25.12.2015 [cit. 01. dubna 2016]. Dostupné na: <<http://www.blic.rs/vesti/politika/dacic-srbija-naravno-neze-podrzati-clanstvo-kosova-u-un/jk44vsz>>
 7. DOEBBLER, Curtis. *The ICJ Kosovo Independence Opinion: Uncertain Precedent* [online]. jurist.org, 23. července 2010 [cit. 25. března 2016]. Dostupné na <<http://www.jurist.org/forum/2010/07/the-icj-kosovo-independence-ruling-an-uncertain-precedent.php>>
 8. HANNUM, Hurst. *The Spectre of Secession: Responding to Claims for Ethnic Self-Determination*. Foreignaffairs.com, [cit. 17. prosince 2015]. Dostupné na <<https://www.foreignaffairs.com/articles/1998-03-01/specter-secession-responding-claims-ethnic-self-determination>>
 9. HENDRYCH, Dušan, a kol. *Právnícký slovník* [online]. beck-online.cz, [cit. 01.04.2016]. Dostupné na: <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrgu&groupIndex=0&rowIndex=0>>
 10. *Kosovo: základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled* [online]. businessinfo.cz, 29.11.2015 [cit. 01. dubna 2016]. Dostupné na:

<<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kosovo-zakladni-charakteristika-teritoria-18124.html#sec2>>

11. *Kosovo precedent terrifying: Putin* [online]. thestar.com, 22. února 2008 [cit. 29. března 2016]. Dostupné na <http://www.thestar.com/news/world/2008/02/22/kosovo_precedent_terrifying_putin.html>
12. *Kosovo war crimes chronology* [online]. hrw.org, [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na: <<https://www.hrw.org/legacy/campaigns/kosovo98/timeline.shtml>>
13. Think-tank Evropské hodnoty. *Nejčastější Ruské mýty a lži o ukrajinské krizi*[online]. lidovky.cz, 20. srpna 2015 [cit. 30. března 2016]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/galeriedokumentu.aspx?dg=284&c=A150820_135837_in_zahranici_msl&slide=5>
14. THÜRER, Daniel, BURRI, Thomas. *Secession*. [online]. opil.ouplaw.com, červen 2009 [cit. 27. ledna 2015]. Dostupné na <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1100?rskey=NtOFAH&result=1&prd=OPIL>>
15. SIMON, W. Thomas. *Remedial Secession: What the Law Should Have Done, From Katanga to Kosovo?* Works.bepress.com, [cit. 15.prosince 2015]. Dostupné na <http://works.bepress.com/thomas_simon/1/>
16. *U.S. relations with Kosovo* [online]. state.gov, 17. března 2016 [cit. 28. března 2016]. Dostupné na <<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm>>

OSTATNÍ

1. BÍLKOVÁ, Vereronika. Mezinárodněprávní aspekty vývoje na Krymu. *Working Papers České Společnosti pro mezinárodní právo*. 2014, roč. 1, č. 1., s. 1-12.
2. BORGEN, J. Christopher. Introductory note to Kosovo's Declaration of Independence. *International Legal Materials*, 2008, roč. 47, č. 4, s. 461-466
3. Statement of permanent representative of Belgium in the Security Council, UN. Doc. S/PV/5839 ze dne 18. února 2008

Shrnutí práce

Shrnutí práce v anglickém jazyce

The content of submitted thesis is focused on the issue of unilateral secession in public international law. It's main purpose is to analyse various aspects of the right to secession, the right to self-determination, the Kosovo case and recent occasions concerning Crimea. In order to contain all the above mentioned topics thesis is systematically divided into the 6 chapters.

The first chapters shall be considered introductory, presenting thesis introduction as well as general remarks concerning the creation of states and criteria of statehood as stipulated in Montevideo Convention (1933).

Subsequently thesis provides the definition of term unilateral secession and devolution (consensual secession) in chapter two. This chapter is also dedicated to the interpretation of right to self-determination in the context of decolonization as well as in present context.

The fourth chapter deals with to the issue of remedial secession which is closely related to issue of previous chapter. In the beginning providing the reader with theoretical basis of this concept, chapter afterwards examines the sources of public international law in order to determine whether or not it is possible to accept concept of remedial secession as a part of international law doctrine.

The final chapter is devoted to the issues related to the Kosovo secession. First of all chapter provides analysis of the International Court of Justice Advisory Opinion concerning the secession of Kosovo, later it elaborates on the issue of Kosovo statehood primarily examining the fulfillment of Montevideo criteria. In the end of the final chapter author of the thesis examines whether or not Kosovo constituted a precedent, likewise elaborating on the differences between Kosovo and Crimea secession.

Shrnutí práce v českém jazyce

Tato diplomová práce se zabývá problematikou unilaterální secese v mezinárodním právu veřejném. Práce pracuje s pojmy unilaterální secese, právo národů na sebeurčení, secese Kosova a Krymu, přičemž poskytuje v jednotlivých tématech hloubkovou analýzu předmětné problematiky. Vzhledem ke zvolenému tématu je diplomová práce strukturovaná do šesti samostatných kapitol.

První kapitoly lze označit za úvodní, čtenář je v nich seznámen s výzkumnými otázkami práce a rovněž se základními tezemi souvisejícími se vznikem státu. Druhá kapitola se zaměřuje i na výklad související s kritérii státnosti a to dle Montevidejské úmluvy z roku 1933.

Ve třetí kapitole se práce zabývá problematikou unilaterální secese, přičemž práce nejdříve uvádí definici předmětného pojmu a vymezuje ho vůči pojmu devoluce (konsenzuální secese). Tato kapitola se rovněž věnuje problematice aplikace práva národů na sebeurčení a to jak v kontextu dekolonizačním tak současném.

Následně se práce ve čtvrté kapitole věnuje oblasti nápravné secese (práva na nápravnou secesi). V úvodu této kapitole je čtenář seznámen s teoretickým vymezením tohoto typu secese, především se zaměřením na vývoj kritérií. Druhá část kapitoly je pak věnována zkoumání otázky právní regulace nápravné secese.

Závěrečná kapitola je zaměřena na okruh otázek týkající se secese Kosova. Nejdříve je podrobně rozebrán Poradní posudek Mezinárodního soudního dvora ve věci secese Kosova, práce vyzdvihuje jeho jednotlivé problematické aspekty a shrnuje merita. Tato kapitola taktéž odpovídá na otázky týkající se problematiky státnosti Kosova, především ohledně naplnění montevidských kritérií. V závěru kapitoly se autor zamýšlí nad charakterem kosovské secese, a zda je ji možné vnímat jako precedent i s ohledem na secesi Krymu, přičemž obě zásadně rozlišuje a dospívá k závěru, že Kosovo je případem *sui generis*.

Seznam klíčových slov

Seznam klíčových slov v anglickém jazyce

Secession – unilateral secession – devolution – remedial secession – unilateral declaration of independence – statehood – territorial integrity – sovereignty – self-determination – external aspect of self-determination – internal aspect of self-determination – decolonization – precedent – Kosovo – Crimea – Advisory Opinion

Seznam klíčových slov v českém jazyce

Secese – unilaterální secese – devoluce – nápravná secese – jednostranné vyhlášení nezávislosti – státnost – teritoriální integrita – suverenita – právo národů na sebeurčení – externí aspekt práva národů na sebeurčení – interní aspekt práva národů na sebeurčení – dekolonizace – precedent – Kosovo – Krym – Poradní posudek